

Spejderjul 1999

Spejderjul 1999

Legenden om MALAIKA den sorte engel

TEGNING: BIRTE MØLGAARD
OVERSAT OG GENFORTALT FRA TYSK

Den store hvide engel ved himmelporten havde oplevet meget i sit liv. Men hvad var det dog, han så nu? En lille sort fyr med et stort smil.

"Hvordan kommer du her?" spurgte englen forbavset – og nysgerrigt.

"Du skulle da vide, hvor alle kommer fra," sagde den lille sorte, "vi er jo brødre!"

"Ja, men du er jo helt sort".

"Sort er smukt, og at du er hvid, det er helt tilfældigt."

"Du er ellers god til at svare for dig! Hvad hedder du, og hvor vil du hen?" spurgte himlens vogter.

"Der ind," svarede han, og da englen vendte sig om, smuttede den lille sorte fyr under hans vinger og ind i Paradis.

Nu stod han der, glad, midt i skønheden. Og så gik han ud for at opdage alle herlighederne. Han var det eneste mørke punkt i alt det hvide, og hurtigt blev han alles yndling.

Vorherre kaldte ham til sig og gav ham kælenavnet "Malaika", det betyder "den sorte engel".

Malaika blev skytsengel for den verdensdel, hvor de sorte mennesker bor, og han så kærligt ned gennem skyerne på sin hjemegn med krokodiller og elefanter og aber og alle de sorte folk.

Malaika blev en flot engel med pragtfulde sorte vinger, og hans hjerte var fuldt af lykke.

Han besøgte de store engle, som havde store opgaver, og de ganske små, som havde mindre opgaver, som for eksempel at ordne korets noder eller stemme Gabriels harpe. Malaika så og hørte betaget på de mange engle, der spillede og sang til Guds pris, nogle spillede på mandolin, andre på fløjter og trompeter.

På sin tur gennem himlen mødte han en dag en stor engel. "Godmorgen," sagde Malaika, "hvad laver du?" "Jeg bevæger

skyerne." "Du er altså en skyskraber – det må være et anstrengende arbejde". "Nej," svarede englen, "men jeg må være forsigtig, det er et stort ansvar."

"Det lyder alvorligt, hvad har du ansvar for?" "For menneskers drømme, de hænger i skyerne, og jeg må ikke blande dem." "Hvorfor ikke?" spurgte Malaika nysgerrigt. "Nej, for så bliver der stor forvirring, og ingen mennesker kan leve uden drømme."

"Men hvorfor hænger drømmene i skyerne?" "Jo, ser du, skyerne er høje og vidt-flyvende ligesom vores drømme."

"Går drømme i opfyldelse?" ville den lille fyr vide. "Ja, af og til," sagde englen, og tilføjede "hvis menneskenes hjerter er rene."

Malaika gik tænksomt videre. Den næste, han mødte, havde meget travlt.

"Bli'r det ikke fyraften for engle?" spurgte Malaika.

"Nej aldrig, for her er arbejde en fornøjelse og en hjælp for menneskene."

"Men hvad er det da, du har så travlt med?"

"Jeg pudser stjernerne, så de kan stråle i

mørket. Menneskene ser på dem og prøver på at læse deres skæbne i dem."

"Forstår menneskene da det?" "Jah, nogle gør," svarede englen.

En dag rygtedes det i himlen, at Gud ville sende sin søn ned til jorden. Gabriel blev sendt til Jomfru Maria med budskabet, og alle forberedte sig. Englenes kor øvede flittigt, og her var Malaika med.

Endelig kom dagen, da englene fløj ned til Bethlehems marker og sang for hyrderne: "Frygt ikke, se vi forkynnder jer en stor glæde, i dag er en frelser født. Gå til Bethlehem,

så vil I finde barnet i en stald."

Hyrderne gik, og englene fulgte med og sang for den lille familie.

Malaika var så betaget, at han slet ikke kunne forlade stalden igen. Han var der, da tre konger kom langvejs fra med gaver til barnet, og han blev meget glad, da han så, at den ene af kongerne var sort ligesom ham selv.

Josef fik besked fra Gud om, at Herodes ville slå den nyfødte ihjel, og at de skulle flygte til Ægypten. Men Josef kendte ikke vejen til Ægypten.

Da fik Malaika sin store chance og opgave, han kunne vise dem vejen til Afrika.

De forlod Bethlehem, og Malaika bredte sine store sorte vinger ud over den hellige familie, så Herodes' soldater ikke kunne finde dem. Sådan kom de godt og sikkert frem til Ægypten.

Efter den begivenhed har mennesker forstået, at enhver skygge i verden også har en lys side.

Og når en ven hjælper i mørke dage, smiler de taknemmeligt og siger: "Du er en engel!"

På SPEJDERTUR

TEKST: KRISTINA HØJ,
FOTOS: JESUS INOSTROZA,
MARK CLAYTON, MARTIN EIGENBROTH

Den 27. december tog vi afsted. 200 danske spejdere med afgang fra 3 forskellige lufthavne drog mod Frankfurt. Videre destination: **Verdensjamboreen i Santiago de Chile!**

I 18 måneder havde jeg ventet, glædet mig, fortrudt (især prisen) og tvivlet – men alligevel. Nu efter hjemkomsten er der absolut ingen tvivl:

Det har været det hele værd ...

Alle troppe (Aggersborg, Eskeholm, Fyrkat, Trelleborg og Tor) mødtes for første gang i Frankfurt. 13 timers flyvetur havde vi foran os, men når 200 spejdere fylder ét fly, er der ikke plads til så mange andre, og vi lagde absolut tonen an i flyet ...

Med en tidsforskel på 4 timer ankom vi til Chile. I 25 graders varme stod de fleste i lange bukser og ventede i en time på busserne, der skulle bringe os til Picarquín – den kæmpe jamboreeplads 1½ times kørsel i bus fra lufthavnen.

Lejrliv

Vi var et af de sidste lande, der ankom – det resulterede i, at ingen vidste, hvor vi skulle bo, containeren med telte og diverse lejrudstyr kunne ingen finde. Vores amerikanske boyscout naboer havde hugget en del af vores lejrplads – så den blev mini.

på den anden side af jorden

Men udover det sædvanlige postyr, der automatisk er, var det spændende at se, hvordan en jamboree med 34.000 spejdere bliver bygget op. Adskillige landes spejdere havde allerede ligget i lejren i et par dage. Nogle havde endog fejret jul i Sydamerika!

Om aftenen var der åbningsceremoni med besøg af Chiles præsident. Det meste foregik desværre på spansk, så det var begrænset, hvor meget vi forstod. Den første spanske glose, vi hurtigt lærte, var "mañana" – i morgen. Den indgik i de fleste sætninger i løbet af lejren ... Mange ting på jamboreen var præget af, at beslutninger ikke bliver taget så hurtige som i andre lande. Men vi nåede mange ting: På erhvervsbesøg, a day serving the community, global development village, "swoppe" mærker, tørklæder og uniformer og at gå på hike i 20 graders varme med 400 meters stigning indlagt og bare opleve stemningen. Ventesid var der hele tiden, men man affandt sig med det, specielt når vi nåede alt det, vi skulle – og der var altid nogle udenlandske spejdere, man kunne falde i snak med.

Meget af tiden på jamboreen gik med bare at se, hvordan andre lejrpladser så ud og møde nye mennesker. Dog var lejrpladserne temmelig ens, da de fleste havde fået udleveret udstyr på jamboree-pladsen.

Udstyret var presenninger til at lave skygge, gasblus, borde og bænke – ikke helt som en dansk lejr, men det var jo heller ikke meningen.

De sidste dage på jamboreen blev brugt til tøjvask og afslapning. Desuden skulle alle danskere til reception i det danske hovedkvarter for at møde 2 chilenerne, som var med på jamboreen i Danmark i 1924. De havde aldrig glemt den store oplevelse og ville gerne give os et bevis på deres taknemmelighed. Vi fik alle en dansk oversat udgave af deres dagbog.

Ved afslutningsceremonien på jamboreen var jeg sikker på, at når jeg bliver 80, vil jeg stadig væk huske stemningen fra Chile!

Homehospitality

Den 8. januar forlod vi Chile og rejste videre til Bolivia og Peru. I Peru skulle vi møde lokale spejderfamilier. Og hold op, hvor var de lokale ... Hvis man var heldig, var der vand i haner/toilet, og opvasken foregik i baggården. Det første, jeg fik at vide af værtsfamilien, var, at hjemmet måske var fattigt, men hjerterne varme. Og det var

de! Da ingen i familien talte engelsk, foregik kommunikationen via tegnsprog og "engelsk"-talende spejderledere fra troppen. Vi så de vigtigste ting i Lima og talte en del om kulturforskelle! Et par pragtfulde dage, men da alle danske deltagere mødtes i "Headquarter of Scouts de Peru", var de fleste parate til at tage tilbage til det kolde Danmark.

Det har været en oplevelse for livet, og hjemkomsten var et kulturchok. Det lyder måske mærkeligt, men man forstår lidt bedre at værdsætte det man har, når man har set, hvad andre ikke har. Jeg er bare taknemmelig for at have fået mulighed for at komme afsted.

Nytårsaften i Chile

3...2...1

Med et glædesbrøl blev 34.000 par hænder strakt mod stjernehimlen og "Godt Nytår" blev råbt i en skøn forvirring af 180 forskellige sprog. Det var blevet 1999 i Chile.

TEKST: HELENE JØRGENSEN
FOTOS: MARTIN EIGENBROTH

Både hænderne og de mange forskellige sprog tilhørte deltagerne på den 19. verdensjamboree.

For de godt 200 danskere i lejren startede nytåret tidligt og blev fejret 2 gange. Alle spejdere i underlejren gik rundt og prøvesmagte nationalretter hos hinanden.

Selvfølgelig skulle de danske spejdere lave risengrød. Retten viste sig dog hurtigt at være enorm kendt i sydamerikanske lande som "arroz con leche" – ris med mælk.

Da vore familier herhjemme lyttede til rådhusklokkerne ved midnat, var klokken 20.00 i Chile. Trods varmen og de meget fremmedartede omgivelser var det lykkedes

os at skabe en næsten dansk nytårsstemning. Da det danske årsskifte nærmede sig, kravlede vi op på bænken og sendte en tanke til familierne i Danmark.

Lidt efter eksploderede vores underlejr i en orgie af serpentiner og tudehorn. Der gik ikke meget mere end et par minutter, før spejdere fra alle breddegrader kom ind til os for at ønske os godt nytår. Mange af disse spejdere havde vi aldrig mødt før, men det betyder intet i en lejr. Vi bærer alle et spejdetørklæde – vi er alle venner.

Da vi nærmede os det officielle årsskifte samledes alle 34.000 spejdere på samlingspladsen. Stemningen var på kogepunktet, og da et chilensk band spillede op greb vi fat i hinanden og dansede rundt i lange kæder. Det var utroligt at opleve den opmærksomhed, der blev skænket hvert eneste individ. Nok virker lejren som en travl myretue, men ingen er blot én i mængden. Der var plads til alle.

Temaet for denne lejr er "Building Peace Together". Allerede da vi åbnede lejren den 27. december, aflagde vi alle et løfte om at arbejde for fred. Et løfte der gav en utrolig følelse af fællesskab. Denne følelse oplevede jeg endnu engang, da vi gik ind i det nye år sammen. Hele verden var forenet i denne arena, her var der ingen uoverensstemmelser. I et kort øjeblik vovede jeg et

spinkelt håb om, at vi er i stand til at tage disse smukke tanker og løfter med os hjem.

Denne fornemmelse af frihed til at være og harmoni mellem de forskellige kulturer må kunne videreføres. Når vi dér kunne dele glæde og tanker i fred og fordragelighed, kan det vel også lade sig gøre herhjemme?!

TEKST: ANNE M. JENSEN
FOTOS: ANNE M. JENSEN,
BIOFOTO: ANDERS TVEVAD

Det begyndte for alvor efter 2. Verdenskrig, hvor europæiseringen i Grønland tog fat. Oprindeligt var der ingen tradition for at holde jul i Grønland. I stedet holdt man vinterhvervsfester for at fejre, at det blev lysere efter mange måneders mørke.

Vinterhvervsfester blev fejret sidst i januar. Sidst i 1930'erne begyndte nogle familier at holde en jul, der kan minde om den danske. Det var familier med god uddannelse, og som var dansk orienterede. Juletræerne dengang bestod af et kisteskaft, som man havde bundet lyng omkring.

I dag er julen blevet en del af det grønlandske samfund – og sikke en fest. En grønlandsk familie starter Lillejuleaften med at sætte et lille grantræ ind i stuen.

Det er et lille træ, for der er ikke træer i Grønland. Alle juletræer bliver sejlet derop fra Danmark, og det er begrænset, hvor store træer man kan have med på skibene. Når træet så er placeret det rigtige sted i stuen, findes pynten frem. Træet bliver pyntet efter alle kunstens regler, og det gør resten af huset også. Der er ikke et rum, hvor det ikke oses af jul.

3.400 km til en rigtig jul

Ja, så langt er der fra Danmark til Grønland med flyveren. Hvordan fejrer man så julen i Grønland – i et land, hvor sneen lyser op, og hvor der er julestjerner i alle vinduer ved juletid. Jeg fik lov at prøve det – og det gjorde stort indtryk på mig.

Når huset er pyntet, besøger man familie og venner for at beundre deres julepynt og drikke kaffe og spise sammen. Det summer af liv i hver lille bygd. Børnene er meget spændte. Allerede Juleaftensdag om morgenen går man rundt igen til familien, og så får man julegaver, og man bliver inviteret til at spise dejlig grønlandsk mad, f.eks. rejer, sælkød, hellefisk – og det bedste af det hele moskus eller rensdyr.

Sådan fortsætter man hele dagen for til sidst at klæde sig i festtøj. Kvinderne og pigerne ifører sig deres perlebroderede dragter, og mændene og drengene trækker i hvide anorakker og sorte bukser. Hele bygden følges så til kirken, hvor der er julegudstjeneste.

Når man sidder som en dansker og oplever en sådan julegudstjeneste, ja så løber der en lille tåre ned ad kinden. Man føler næsten, at selve Jesus er til stede – eller også er det de store vidder og den fantastiske natur, der gør sin virkning sådan en julenat. Da alle træder ud af kirken, fyldt op af julens glade budskab, bølger nordlyset hen over himlen.

Vi retter blikket opad, og jeg folder endnu engang hænderne og takker for, at jeg får lov til at stå her, og jeg sender samtidig en varm tanke til dem hjemme i Danmark, som jo også lige har hørt det glade budskab i deres kirker.

Den grønlandske nationaldragt findes frem i anledning af julen

Straks da de svingede ind på skov-vejen, fik Anne en følelse af, at der var noget galt. Selv om hun allerede var løbet godt varm hen ad Ørnere-devej, krøb en **isnende fornemmelse** ned ad hendes ryggrad.

Forundret over sin angst – for hun var bestemt ikke en nervøs type – så hun sig hastigt omkring. Hendes patrulje løb i roligt, jordvindende tempo, og hun befandt sig omtrent midt i den. Stien lå som gulgrå stribe mellem de høje træer. Normalt ville mørke aldrig have generet hende, når hun som nu var ledsaget af kammerater.

"Og så er det ikke engang helt mørkt," sagde hun til sig selv. Månen var gledet op over trætoppene, den manglede kun en strimmel i den perfekte cirkel.

Luften stod stille. Som så ofte omkring fuldmåne. Gennem den kølige luft indfangede hun duften – eller skulle man kalde den lugten – af de andres og hendes egen friske sved?

"Du har en ualmindelig skarp lugtesans." Det havde hendes far ofte fortalt hende, de fleste gange med en vis stolthed, andre gange i en irriteret tone; hun kunne altid lugte det, når han havde røget i smug, officielt var han holdt op med at ryge. "Du kan lugte en cigar på halvtreds meters afstand," havde han sagt. "Hundrede," havde hun svaret. "I stille vejr."

Igen så hun sig tilbage.

"Er du mørkerød?" Anders løb op på siden af hende.

"Hvad bilder du dig ind?"

"Du plejer ikke at se dig tilbage så tit, når du løber," svarede han i en undskyldende tone og sagtnede farten. Hvorefter han selv så sig tilbage.

I samme sekund, hun så ham gøre det, var hun formildet. Åbenbart var også han forroliget. Også han var bange for noget, som han ikke ville snakke om. Hun vidste, hvad det var. Måske burde de tale om det.

Hun afpassede sit tempo, så de kom til at løbe side om side. Da han satte tempoet yderligere ned, gjorde hun det samme. En stille jogging. Meget stille. De sakkede agterud, så ingen af de andre kunne høre, hvad de talte om.

Hendes tanker myldrede som myrer i en tue, nogen har pirket ved.

Til daglig tænkte hun ikke på det, der var sket i en skov i nærheden. Selvfølgelig talte de undertiden om det. "Kan du huske da ..." Men kun som en god historie ved lejrålet. Angsten talte de ikke om. Normalt fortrængte hun erindringen.

Nu dukkede den op igen. Det var Anders, der først havde set tigreren. Måske var hans mørkesyn skarpere end de andres. Måske havde han været mere på vagt end

Lugten

i den månelys skov

de andre, fordi han dengang var den yngste i patruljen og tilmed var ude i en natmørk skov for første gang. "Nu bliver det lysere." Han nikkede ind mod højre side.

Der blev længere mellem stammerne. Striber af månelys nåede ned mellem trækrone og dannede lysere pletter på skovbunden.

Lugten!

Ja, det var den.

Der var noget, hun havde fået fært af, straks da de løb ind i skoven. Ubevidst, men ikke af den grund mindre stærkt. Næsen er ikke god til at forklare sig, men den lyver aldrig; man bør altid stole på den, mere end på øjne og øren. Og den husker godt.

"Vi skal ud af skoven!" Hun gjorde ikke noget for at skjule fortvivlelsen i sin stemme.

"Vi er på vej ud af skoven. Om lidt er vi nede på stranden."

"Det er tigreren!" Hun rettede sig selv:

"Der er en tiger. I nærheden af os. Jeg kan lugte den."

"Sådan noget sker ikke."

"Det skete da for os."

Mens hun sagde dette, stod det hende pludselig skærende klart, at de lugteindtryk, der for hende betød veltrænede muskler og patruljens styrke, siet gennem andre næsebor signalerede varm, blodig steg.

Frygten for at blive ædt vældede op i hende. Endnu voldsommere, end da hun mødte den første gang, for dengang havde hun ikke nået at tænke så meget.

"Sådan noget sker ikke," gentog han.

"I hvert fald ikke to gange ... Lynet slår ikke ned to gange på samme sted."

"Hvad mener du med det?" spurgte Flemming. Anne og Anders var nu så tæt ved de andre, at Flemming havde hørt ham. "Lynnedslag?"

"Hør!" råbte Tabita. "Der er nogen, som snakker om lyn og torden. En stille aften i december."

"Det er ligesom i 'Peter Plys'," sagde Sanne. "Dyrene skal på skovtur; det er dejligt vejr, og alle glæder sig – alle undtagen æslet. Det skulle ikke undre mig, siger æslet, om det bliver jordskælv."

"Det var ikke for at være lyseslukker, jeg snakkede om lyn," sagde Anders. "Tværtimod. Jeg sagde kun: Lynet slår ikke ned to gange på samme sted."

"Og hvorfor gjorde du det?" Sannes stemme blev skarp på en måde, så Anne forstod, at frygten også sad i hende.

"Fordi jeg ville skære det ud i pap for Anne, at sådan noget som det ... ja, altså det med tigeren, som I også var ude for ... det kan ikke gentage sig. – Okay, okay, vi var ude for en tiger, de fem af os der var med på den tur. Men at en dyretæmmer slipper sine dyr løs, det er noget så sjældent som et lynnedslag. Det var det, jeg ville sige." Anders så sig rundt med rynkede bryn og gentog: "Lynet slår ikke ned to gange ... ikke på samme sted."

"Ja, det siger man jo. Men det passer ikke." Sanne interesserede sig for statistik og beregning af sandsynligheder. "Tværtimod har lyn en tilbøjelighed til at slå ned på ganske bestemte steder ... Ingen ved hvorfor."

"Det er sådan noget, man ikke skal tænke for meget over, for så bliver man tosset," sagde Tabita. "Hvis man tænker for meget, bliver man skør."

"Så er du på den sikre side," smilede Sanne.

"Hold nu kæft, I to," hvædede Anne, samtidig med, at hun gav Flemming et blidt puf i siden.

Patruljelederen vågnede i ham. "Løb i tæt, samlet flok."

Anne holdt sig tæt bag ham og tæt ved siden af Anders. Sanne og Tabita var lige bag dem. Idet de passerede en lysning, pegede Anders ind mod den. Noget bevægede sig derinde. Ikke deres egne skygger i månelys. Noget løb derinde. Langs med stien, parallelt med dem.

"Det ville en hjort ikke gøre!" råbte Tabita. "Det bevæger sig heller ikke ligesom en hjort. Men ligesom en kat. En meget stor kat."

"Ti stille, Tabita," sagde Flemming. Lidt efter råbte han: "Tiger eller ej – hurtigere!"

Et par minutter senere måtte Tabita give op. "Jeg kan ikke mere. Sidesteng," stønnede hun. "Stop," sagde Flemming. "Vi står stille. Tæt sammen." De hørte kviste og grene brække, mens noget kom springende mellem træerne til højre for dem.

Anders stirrede ind i halvmørket. "Jeg kan se flere ... der er en hel flok. Det er hjorte. Ingen tvivl om det."

"Men jeg kan lugte kat!" sagde Anne.

"Nu skal du passe på, hvad du siger," sagde Flemming. "Ingen panik."

"Panik!" gentog Anders. "Ja!" Hans stemme var fyldt med undren. "Det ser ud, som om hjortene er grebet af panik. Men det er da ikke på den her tid, at bukkene slås så vildt, at de glemmer at være sky ... Eller er det? I december?"

"Nu kan jeg også se nogen derinde. De kom ..." Sanne standsede midt i ordet. En flok rådyr sprang over stien, en tre-fire stykker foran dem, to eller tre bagved dem.

"Hjorte, ja, så var det alligevel hjorte." Tanken sprang gennem Annes hjerne, hurtigere end hjortene.

Og så, en brøkdal af et sekund senere, så hun en skygge af noget andet. Noget, som forfulgte hjortene.

"Hvad var det?!" Tabita råbte højt.

Alle havde set noget. Noget. Men ikke tydeligt.

"Det var en hund, det er det eneste logiske," sagde Flemming.

"Men den lugtede af kat," sagde Anne.

"Indbildning," sagde Anders. "Det var i hvert fald ingen tiger."

"En los," sagde Sanne tankefuldt, "kan blive mere end én meter lang – selvom man ikke regner halen med – og den ser tit større ud, end den egentlig er, fordi den har en stor, løs pels. I forhold til sin størrelse har den meget store poter."

"Det må have været en schæferhund,"

sagde Flemming. "Det er det eneste logiske."

Anne trak på skuldrene. Anders mumlede: "Der findes ikke lossere i danske skove."

"Hvem er det så, der sommetider bider halsen over på hjorte og suger blodet af dem?"

Anne så sig rundt i kredsen. "Hvis vi nu kunne finde dens spor – hvem har en lygte med?"

"Her!" Det var Anders.

"Kan du klare at gå, Tabita?" spurgte Flemming. Hun nikkede, og de forlod stien og listede i den retning, rådyrene var løbet.

I en lysning stoppede Anders. "Her, se her!" hviskede han ophidset og lyste ned i den bløde skovbund. I tavshed betragtede de aftryk af et sæt poter, der havde sat af til spring. Så store som en schæferhunds.

"I hvert fald ikke hundepoter," sagde Sanne omsider. "Det må have været en los."

"Så havde Annes næse alligevel ret, da den blev ved med at snakke om et stort kattedyr," smilede Flemming. Pludselig lo alle, mest af lettelse.

Jule- og vinterlege

I gamle dage samledes hele familien i juledagene og holdt julestue, hvor man legede sanglege og julelege. Her finder I en række forslag til julelege, som I kan lege ved jeres spejdermøder og i juledagene med familien.

TEKST: JYTTE LAURITZEN

ILLUSTRATIONER: JØRGEN HEDEGAARD

På biblioteket kan I finde bøger med flere forslag til lege. Måske er der også nogle i familien, som kan huske, hvordan man legede, da de var børn.

Der var engang

En i kredsen starter historien: Der var engang en lille nisse, som gik tur i spejderlokalet. Et gulvbrædt knirkede. Pludselig sprang en stor, stor E ...

Næste i rundkredsen fortsætter: Edderkop lige hen imod ham. Du har stjålet mit spind til at lave N ...

Næste deltager fortsætter: Nissehuer af. Du har farvet det rødt. Giv mig det igen din T ... Sådan fortsættes legen.

Jeg tog på lejr

Sæt jer i en rundkreds. En af deltagerne starter med f.eks. at sige: "Jeg tog på lejr, og jeg medbragte en rygsæk." Næste deltager: "Jeg tog på lejr og medbragte en rygsæk og en sovepose."

Næste deltager gentager de to første genstande og tilføjer en tredje ting, f.eks.: "Jeg tog på lejr og medbragte en rygsæk, en sovepose og et sovedyr." Der fortsættes kredsen rundt. Hvis man glemmer en ting, går man ud af legen.

Variationer:

"Jeg tog til spejdermøde, og der traf jeg troplederen, som hedder Søren, og klanlederen, som hedder Birthe osv." Eller: "Jeg tog til juleselskab, og der fik vi ... (f.eks. andesteg)."

Slikpot

I skal bruge:

En pose med navn til hver deltager. En bakke med forskellige slags julegodter eller småkager.

Sæt jer i rundkreds omkring bakken. En deltager går udenfor. De andre vælger en ting på bakken til at være "slikpot".

Den, som er udenfor, kaldes ind og får lov at samle slik i sin pose, uden at nogen protesterer. Først når han/hun kommer til den ting, som er slikpot, sker der noget. "Slikpot", råber de andre, og så går den ikke længere.

Derefter vælges en ny til at stå udenfor og en ny "slikpot". Legen fortsættes, til alle har prøvet.

Julemandens sæk

I skal bruge:

En sæk med en masse klæde-ud-tøj samt en båndoptager med musikbånd eller et musikinstrument.

Sæt jer i en rundkreds. Når båndoptageren eller musikinstrumentet starter, sendes sækken med tøjet rundt i kredsen. Når musikken standser, stopper posen også.

Den, som har posen, haler en ting op og tager den på. Derefter fortsætter legen, til posen er tømt.

Samle et julekort

Nogle forskellige julekort (lige så mange, som der er deltagere) klippes i 5 – 10 stykker hver. Stumperne, på nær én stump fra hvert julekort, gemmes rundt om i spejderlokalet eller stuen.

Hver deltager får en af de tilbageblevne stumper og skal nu prøve at finde de stumper, som passer til. Hvem får først samlet et billede?

Julepakken

En lille gave pakkes ind i en masse lag papir. Sæt jer i en rundkreds. Lederen af legen har en spilledåse og sidder med ryggen til eller har et tørklæde over øjnene.

Når han/hun spiller på spilledåsen, sendes pakken rundt. Når musikken stopper, må den, som har pakken, begynde at pakke ud. Når der spilles igen, skal pakken straks sendes videre. Den, som vikler det sidste stykke papir af, får gaven.

Blindebuk

Start med at få alle mand op af stolene. En får bundet et tørklæde over øjnene.

Han er blindbukken. Snur blindbukken rundt nogle gange, så han mister retnings-satsen. Blindbukken skal nu prøve at fange en af jer andre. I må ikke gemme jer, men I må gerne drille blindbukken.

Når han fanger en af jer, skal han gætte, hvem det er ved at føle sig frem. Gætter han rigtigt, skal den fangne være blindbuk. Gætter han forkert, må han fortsætte som blindbuk, indtil han gætter rigtigt.

Jukeboks

Inddel i 2 hold. Sig et bogstav, f.eks. D. Nu gælder det for de 2 hold om, hvem der først finder en sang, som begynder med D. Eksempel: "Dejlig er den himmel blå" og synge 1. vers af sangen. Næste bogstav kan f.eks. være S. Eksempel: "Se den lille katte-killing". Aftal på forhånd, hvor mange sange der skal gættes.

Klunse

Find nogle tændstikker og giv hver deltager 3 tændstikker. Tag hænderne på ryggen og læg 1, 2, 3 eller ingen tændstikker i hånden. Knyt hånden og ræk den frem.

Nu skal alle deltagere gætte, hvor mange tændstikker I i alt har i hænderne. Når alle har gættet, åbner I hånden, så I kan tælle, hvor mange tændstikker der er.

De, som har gættet rigtigt, må lægge en tændstik væk. Det gælder om at komme af med sine tændstikker hurtigst muligt.

Den, som flasken peger på

Find en tom flaske og sæt jer i rundkreds. En starter med at få flasken til at snurre rundt. Når flasken stopper, skal den, som flaskehalsen peger på, aflevere pant.

Det kan f.eks. være et tørklæde, en ring eller lign. Flasken snurrer igen. Deltageren afleverer et pant.

Når I har samlet tilstrækkelig mange stykker pant sammen, skal I finde en pantedommer. Pantedommeren står med ryggen mod kredsen, og I tager nu en af tingene fra pantebunken og spørger: "Hvad skal denne gøre, som dette pant tilhører?"

Pantedommeren bestemmer så, hvad ejeren skal gøre. Hun skal måske "gøre som en sur pekingeserhund" eller sige "Stativ, stakit, kasket" 5 gange i træk meget hurtigt, eller lignende. Jo mere fantasifulde påfund, desto sjovere.

Lege med tændstikæsker

1. Stil en tændstikæske på højkant ud for hver deltager. Alle forsynes med 10 tændstikker, som skal stables ovenpå æsken. Hvem bliver først færdig? Hvis tårnet vælter, må du begynde forfra.

2. Anbring en tændstikæske på bordet, således at kanten lige stikker lidt uden for bordkanten. Slå til den på undersiden, så den snurrer rundt og havner på bordet. Hvis æsken står på højkant, giver det 6 point, havner den på rivefladen, giver det 3 point, og hvis den havner på den flade side, giver det 1 point. Hvem når først 30 point?

Vantelege

Alle tager et par vanter på. Hvem bliver først færdige med

1. at binde råbåndsknob
2. at træde en synål
3. at lukke en lynlås
4. at knappe en lille knap
5. at stable sukkerkvalder op til et tårn
6. at samle ærter op fra gulvet.

Udendørs lege

Hvis vi får sne i år, så er her nogle ideer til udendørs lege i sneen.

Engle og relieffer i sneen

Læg jer ned i sneen og lav en "engel" ved at sprede arme og ben ud til siderne og tilbage igen.

Lav relieffer i sneen. Prøv f.eks. at lægge jer ned i en rundkreds med benene ind mod midten, mens I holder hinanden i hånden. Prøv også med hovederne ind mod midten.

Snemand

Hvem af jer laver den højeste snemand?

Minigolfbane

Af tøsne kan I lave en minigolfbane. Der er mange muligheder for at forme baner med forskellige forhindringer. Tryk sneen godt fast og form forhindringerne efter en gammel golfbold eller tennisbold.

Minibobslædebane

I kan også lave en minibobslædebane. Brug dunke som slæder og kør i de baner, I har lavet. Tag tid på, hvor hurtigt I kan køre turen. Lav evt. et par forhindringer eller poster undervejs.

Snelygter

Prøv disse to ideer til snelygter. De er smukke, når mørket falder på.

1. Snebolde stables i en pyramide. Lav et hul i siden, så man kan føre et tændt lys igennem det.

2. Eller byg et lyshus på følgende måde: Tril en stor snebold. Hul den ud oppefra med en planteskovl eller køkkenredskaber; lad hullet være så lille som muligt. Skær vinduer og døre ud og oplys med fyrfadsllys. Til sidst formes taget af sne.

"Ringridning" på kælkebakken

Sæt en snor op over hovedhøjde på tværs af kælkebakken imellem to høje skistave. Hæng ringe fra et ringspil op med bændelstumper i klemmer, så de nemt går af.

Kælk nu efter tur ind under tøjsnoren og forsøg at snupe en ring i farten.

Hæng dem op igen med det samme, så alle har lige chancer.

Spejderarbejde i det næste årtusinde

INTERVIEW: JENS KOLIND, 15 ÅR,
FOTO: KURT SCHMIDT

Hvordan tror du vores fritid bliver?

Alt tyder på, at børn kommer til at gå til flere og flere forskellige fritidsaktiviteter. Det typiske bliver nok, at børn vil gå til en bestemt slags aktiviteter det ene år og så vælge helt andre det følgende år. Og der vil være masser at vælge imellem.

Hvordan bliver familiens liv?

Børn og voksne vil i endnu højere grad end i dag have hver deres egne fritidsaktiviteter og arbejds- eller skoleliv. Og voksne vil have mere og mere interessant arbejde.

Det betyder, at arbejdstiden bliver længere i perioder. I det daglige vil man være endnu mindre sammen end i dag. Men når så familien skal være sammen i weekenden eller i ferien, vil de tit finde på noget spændende. Måske vil de rejse udenlands og opleve nogle spændende ting sammen eller tage til et oplevelsescenter, hvor der tilbydes sjove og udfordrende aktiviteter.

Hvordan kan vi sikre, at spejderarbejdet fortsat kan være et vigtigt fritidstilbud?

I skal være klar over, at børn og unge får endnu større valgmuligheder end nu, og at de vil være interesserede i noget, hvor der er fuld fart på, og hvor der sker en masse.

Men spejderarbejdet er jo stadig vigtigt, fordi det også udvikler og opdrager børn og unge, så de lærer at kunne klare sig og lærer at arbejde sammen med andre.

Det, med at kunne arbejde sammen med andre, bliver en meget vigtig ting, når arbejdspladserne skal ansætte unge.

Vil der være traditionelt spejderarbejde i det næste årtusinde? Med friluftsliv, orienteringsløb og lejrlev? Eller hvordan? I hvilken form?

85% af alle danskere vil bo i bymiljø. Derfor bliver naturen noget "eksotisk" og spændende. Traditionelt spejderarbejde vil derfor sikkert stadig kunne have en plads, hvis man gør aktiviteterne endnu sjovere og mere udfordrende. Der skal være "større bål", mere fart på og bedre historier!

Men man skal også være klar over, at teknologien vil komme mere og mere med i billedet. Der vil være pc'er og mobiltelefoner med i spejderlejren. Men pc'en og mobiltelefonerne kan jo også bruges til at skabe kontakter til andre spejdere i andre dele af verden.

Der vil også kunne oprettes Internet-patruljer, der mest skriver til hinanden, men under tiden mødes for at lave noget spændende sammen.

Teknologien vil også kunne bruges til at skabe oplevelser igennem. I oplevelsesparker eller lignende kan man måske opleve det helt vilde og helt virkelige til den høje pris, f.eks. wide water rafting eller noget med vilde dyr, mens man kan købe en lidt billigere udgave med oplevelser, hvor teknologien er med til at skabe "noget af virkeligheden". Forestil jer f.eks. en oplevelsespark som Jurassic Park.

Kunne spejderarbejdet opfylde nogle nye samfundsbehov?

Der bliver måske mere behov for en slags "livsopdragelse", opdragelse til livet, fordi børn og unge får så mange tilbud og måske "surfer" meget rundt mellem disse tilbud.

Arbejdspladserne vil stille stigende krav om "sociale færdigheder", når de ansætter nye medarbejdere. Her kan spejderne bidrage. Bliv spejder og lær at samarbejde!

Kan man få ledere til at gøre en frivillig ulønnet indsats og tage ansvar i en demokratisk bevægelse?

Det kan blive meget svært at få ledere mellem 30 og 50 år, fordi de gennemgående vil være meget optaget af karriere og familie med små børn. Men man må endelig ikke erstatte den entusiasme, som lederne har, med aflønning. Så går det galt.

Unge mennesker vil i øvrigt meget gerne samarbejde og hjælpe hinanden. De vil generelt gerne acceptere forskelligheder.

Kan du forestille dig, at der fremover kan være venskaber på tværs af etniske grænser gennem spejderarbejdet?

Ja, det må vel fortsat være en af spejderarbejdets vigtigste opgaver at skabe og vedligeholde venskaber på tværs af alle slags grænser – også etniske.

Spejderarbejdet vil have sin værdi i bl.a. at give børn og unge muligheder for at møde en anden naturopfattelse, andre værdiopfattelser og andre traditioner. Spejderarbejdet vil lære børn og unge tolerance.

Spejderjul vil gerne medvirke til, at spejderarbejdet kommer godt ind i det næste årtusinde. Vi har derfor besøgt direktør Rolf Jensen fra Institut for Fremtidsforskning for at høre, hvad han spår om fremtiden.

Kartoffeloptagning i et spejdercenter i Rwanda.

Amaryeri

At så afgrøder og høste med hænderne har for os danske spejdere ligeså lidt med spejderarbejde at gøre som at passe dyr og lave mursten. Men i Afrika, **Rwanda**, er netop disse ting en vigtig del af spejderarbejdet, ligesom dansen, sangen og trommemusikken er det.

TEKST: MIA TOLDAM
FOTOS: HENRIK ANDERSEN

Borgerkrigen i 1994 har sat sit tydelige præg på landet, og der er ikke mange tilbud til et barn i Rwanda. Det at være spejder er for mange rwandesiske børn en chance for at lære at dyrke jord og opdrætte dyr, hvilket er livsnødvendigt at kunne, hvis de skal overleve.

Livet i landet er primitivt og fattigt, så der er nok at tage fat på for Lene Birkmand og Morten Kofod, der begge er spejdere i Danske Baptisters Spejderkorps (DBS) i Herlev. De to spejdere, begge 28 år, skal tilbringe i alt 9 måneder i Rwanda for at hjælpe til med at få spejderarbejdet på fode efter borgerkrigen. De beskriver efter 2 måneder situationen med ét rwandesisk ord: "Amaryeri", som frit kan oversættes til "hat og briller"...

Både godt og snot

"På mange måder er forholdene i Rwanda hat og briller," fortæller Morten og fortsætter: "Vi har netop afholdt den første førertræning, og vi havde lavet en aftale med det nationale drengespejderkorps, ASR, om at sende en instruktør – troede vi. Han dukkede nemlig aldrig op. Han havde ellers ønsket at deltage i hele træningen og havde givet udtryk for at være 100 metermester i principperne i spejderarbejdet."

Lene tager over: "Men det er nu engang vilkårene i dette land, så vi måtte underholde lidt på slap line omkring spejderbevægelse

sens formål, metoder osv. Til alt held skal det hele jo oversættes, så man har en chance for at tænke over, hvad man nu skal sige. Der er heller ikke noget, der hedder at komme til tiden her. Man kommer og går, som man nu synes."

Selvom situationen i Rwanda på mange måder er hat og briller, er opholdet ikke kun forsinkede møder og svigtende samarbejde. Det er også mødet med den menige spejder og oplevelsen af, at man kan gøre en forskel. Morten beretter: "Samværet med spejderne har, trods den sproglige barriere, været en stor oplevelse. Det, at høre deres latter, når vi prøver at lære dem danske sanglege og råb, er det hele værd!"

En enestående mulighed

Man kan undre sig over, hvad der får to mennesker med fast job m.m. til at sætte alt til side for i 9 måneder at knokle gratis i et så primitivt land i Afrika. For Morten er svaret enkelt: "Det er en enestående chance for at gøre noget aktivt for andre. DBS har i mange år samarbejdet med spejderne i Rwanda, men for mig har det altid været noget med at give penge til nogle afrikannere, som jeg en gang imellem så et billede af. Jeg har aldrig boet i et fremmed land før, så dette var en mulighed for at komme tættere på en anden kultur."

Valget om at tage til Rwanda var ganske anderledes for Lene: "Egentlig synes jeg, at jeg havde oplevet nok af verden, idet jeg både har været 1 år i Indien og 1 år på Regionssykehuset i Tromsø, Norge, så det

Morten overrækker en gave fra DBS' Sjællands Division til Kigogo Spejdercenter.

var ikke rejsefeber, jeg led af. Men jeg ville gerne ved selvsyn opleve et af de projekter, vi som danske baptistspejdere har støttet i mange år."

Spejderarbejde i en hverdag der er primitiv

Forestil dig hver dag at lave mad over bål, hente vand i floden og tisse i et hul. Hvad er fidusen så ved at være spejder, kan man spørge sig selv. I Rwanda er spejderarbejdet ikke kun et påskud til at blive beskidt og hoppe rundt i mudder. I modsætning til dansk spejderarbejde, handler det ikke om at være primitiv og opleve naturen, det har i stedet til formål at uddanne og udvikle spejderne.

At lære at læse og skrive er ligeså relevant spejderarbejde i Rwanda, som det at klare sig selv og yde noget til fællesskabet.

Som Morten udtrykker det: "Man kan sige, at det er nogle andre sider af spejderideen, der dyrkes i Rwanda. Der er mange ting, vi har til fælles, f.eks. løfter, love og Baden Powells ord.

Men i Danmark er det mere det sociale, ansvar og ledelse, der lægges vægt på. I Rwanda uddannes spejderne lidt firkantet sagt til overlevelse og til at kunne klare sig selv: Dyrke jorden, opdrætte dyr og fremstille ting."

Giver det mening?

Det er ikke muligt at spørge, om freden i Rwanda er varig. Giver det overhovedet mening at arbejde med mennesker, der måske alligevel slår hinanden ihjel om nogle år? For Lene og Morten giver det stor

mening. "Det er ikke enkelt at tilgive, men det er nok den eneste vej for folket i Rwanda, hvis en ny krig skal undgås," mener Lene, og Morten fortsætter: "Det er kun ved, at folk taler sammen og udveksler meninger og erfaringer, at man kan håbe på at opnå varig fred. Tilgivelse og forsoning er centrale ord, og det var også et af emnerne på vores første førertræning. "Spejderarbejdet og den kristne tro er i Rwanda brobyggere mellem de to befolkningsgrupper. Her kan alle samles på trods af deres baggrund og fortid.

Men også Lene og Morten har lært af opholdet. Lene forklarer: "Man lærer meget af at opholde sig i et fattigt land som Rwanda. Man bliver opmærksom på, hvor meget der er at glæde sig over ved det

simple held at være født i et land som Danmark ..." Det er ikke kun Lene og Morten, der får lov at besøge Rwanda. Når julen er ovre og brunkagerne fordøjet, vil ca. 30 baptistspejdere fra Danmark pakke rygsækken og drage mod "De mange højes Land", som Rwanda også kaldes.

En del af Lenes og Mortens opgaver er at være med til at arrangere denne lejr i vinterferien. Lejren bliver en arbejdslejr, hvor der skal samarbejdes med de rwandesiske spejdere. De danske baptistspejdere vil også blive præsenteret for et gadebørnsprojekt, et naturreservat, og de får lov til at opleve ægte/live afrikansk trommemusik.

Det bliver en oplevelse for livet, ligesom de 9 måneder i Rwanda er det for Lene og Morten.

– hat og briller...

Lene og Morten sammen med deres rwandesiske spejderkammerater.

Rwanda ligger i det centrale Afrika

Spejdercentret i Kigogo. Her trænes spejderne i at dyrke jorden, opdrætte dyr og fremstille ting.

Lav din egen julekrybbe

Du skal bruge:

Pergamentpapir • blyant til at tegne skabeloner • pink farveblyant til kinder • tusch til at tegne øjne • karton i farverne: Mørkblå, lyseblå, hud, orange lysbrun, brun, rød, pink og guld • klæbepuder • lim • saks eller skærekniv.

Sådan gør du:

Tegn de forskellige dele her på siden af på pergamentpapir og overfør dem til karton (– ansigts-ovaler på hudfarvet karton, glorier og stjerne på guld-karton... osv).

Klip eller skær alle dele ud – husk slidser i staldens sider og i den baggrund figurerne er klistret på.

Lim de tre figurer sammen hver for sig og "prik" med en tusch øjne på deres hoveder.

Mal kinder med en pink farveblyant sådan lidt "støvet".

Lim Maria og Josef på den orange baggrund. Sæt krybben med Jesusbarnet på den orange baggrund med en klæbepude, så figuren kommer lidt foran Maria og Josef.

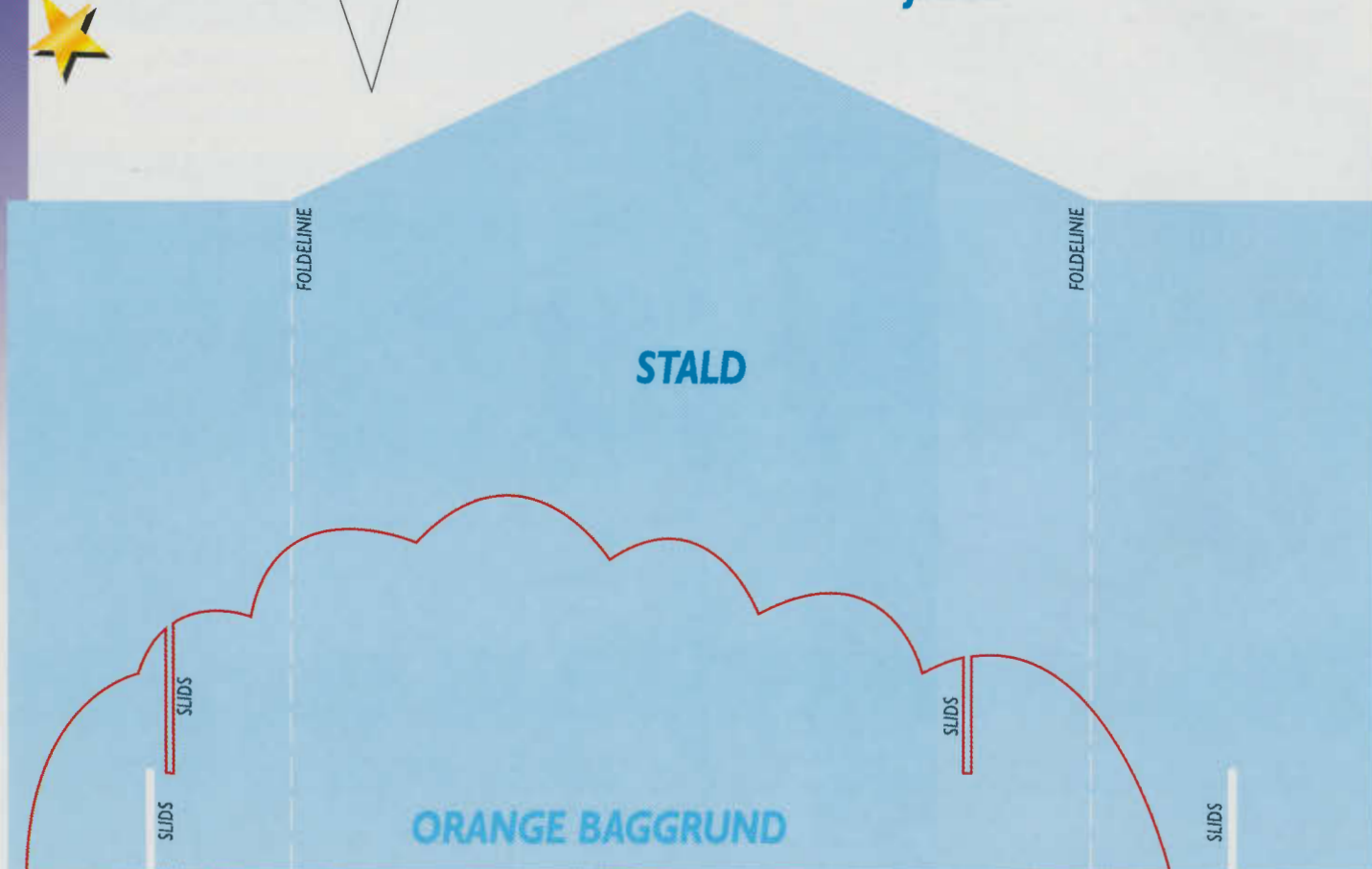
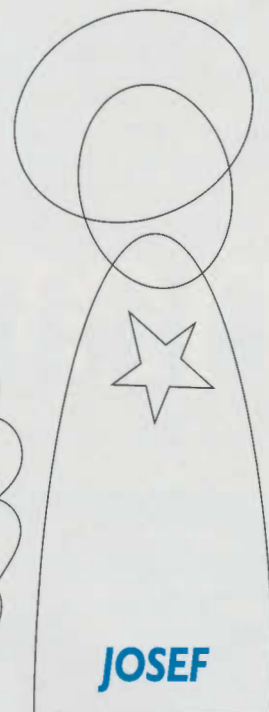
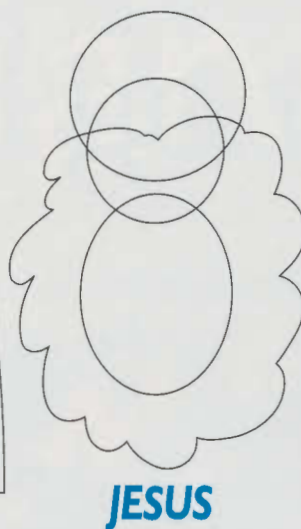
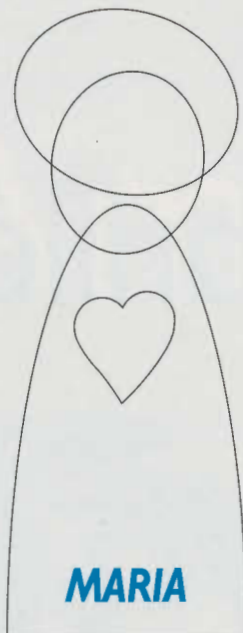
Sæt stjernen på stalden med en klæbepude, så den "svæver" lidt ...

Sæt baggrunden med figurer sammen med stalden, ved hjælp af slidserne.

Rigtig glædelig jul!

Har I lyst, kan I bygge videre på skabelonerne og lave engle

Et barn er født i Bethlehem...

TEKST OG IDÉ:
ANNE KATHRINE HOUE VESTERGAARD ("FLINT")

Julekrybben er en katolsk tradition.

I katolske lande og i katolske familier stiller man juleaften en julekrybbe op. Krybben er en model af begivenhederne omkring Jesu fødsel julenat. En stald med Jesusbarnet, Maria, Josef og Bethlehemstjernen. I stalden findes meget ofte også en okse og et æsel, og foran knæler nogle hyrder med deres får. Og ved den ene side står de tre vise mænd fra Østerland – dem, vi kender som de Hellige Tre Konger.

Det var den Hellige Frans af Assissi, der, helt tilbage i 1200-tallet, fik den idé at tage sin menighed med ud til en virkelig stald julenat. I en klippehule i skovene uden for byen Assissi "byggede" Frans en stald med halm og dyr. En familie med et lille barn forestillede den Hellige Familie. Der var engle og hyrder og vise mænd. Der fortalte Frans så sin menighed om julenat og om juleevangeliets budskab.

Det var første gang, der blev opført et krybbespil...

Den dag i dag kan vi i mange kirker se børn opføre krybbespil.

I andre kirker sættes en krybbe op, og hver adventsøndag kommer der flere figurer til - juleaften lægges Jesusbarnet i krybben og Helligtrekongersøndag stilles kongerne ved krybben.

Traditionen med en julekrybbe har efterhånden vundet indpas i mange danske hjem. Nogle samler ligefrem på spændende julekrybber fra alverdens lande. Man kan købe en julekrybbe – men det hyggeligste er nok at lave den selv.

Julekrybben her er klippet og klistret i karton, og den er nem at lave for alle. Har man god tid, kan figurerne skæres i træ eller modeleres i ler, cernit eller modelervoks. Man kan bruge saltdej eller man kan sy figurerne i stof... – kun fantasien sætter grænser.

Det Danske Spejderkorps - en bevægelse med rødder og vinger

TEKST: JYTTE LAURITZEN
FOTOS: MICHAEL ROLF JACOBSEN,
JYTTE LAURITZEN M.FL.

*"Det er spejderånden – åh – åh – åh
spejderånden er her
lad os se, hvad der sker".*

Sådan sang vi, da vi åbnede Det Danske
Spejderkorps' korpsejr 1999.

– Og der skete en masse.

Selve åbningen den 21. juli blev en rejse
i tidsmaskine – en rejse gennem de 90 år,
korpset har eksisteret. En rejse med 22.000
passagerer.

Banen

En 4 kilometer lang bane med i alt 702 akti-
vitetstilbud snoede sig gennem lejren. Der
var bl.a. 61 forskellige labyrinter – også en
med periskoper – 34 gynger, 30 karruseller
og 25 minigolfbaner til fri afbenyttelse.

De fleste var fremstillet af rafter og
tovværk. Der var også rutchebaner og glide-
baner af enhver art og af mange forskellige
materialer.

Men udover de mere traditionelle pio-
nerarbejder var der mange nye og meget
fantasifulde "opfindelser". Hvad mener I
f.eks. om en 3-etagers raftekaffemaskine,
en snurrig vandkunst med tørre sokker, en

harpe og flere andre musikinstrumenter af
naturmaterialer, vilde luftgynger og et pari-
serhjul. – Der var virkelig noget for enhver
smag.

Nettet

Men lejren blev også et kig ind i fremtiden,
et kig ind i et nyt årtusinde.

Den 26. juli blev vi til sirenelyde og via
vort eget internet sendt ind i år 2000.

Nettet havde godt 600 nye utraditionelle
tilbud, præsenteret på gruppernes egne
hjemmesider opsat på raftestandere. Over-
blikket over alle disse tilbud fik man via store
søgemaskiner, ligeledes fremstillet af rafter
og tovværk og opstillet i underlejerne.

Blandt de mange tilbud kan nævnes: "Jul
i juli" med gløgg, æbleskiver og pebernød-
der, skønhedspleje af enhver art, en kysse-
bænk, en kærlighedstunnel, sprogkursus i
vestjysk, fodbold i hoppegynge – også kal-
det pinocchiobold – og en vægavis med
vitser.

Det helt store hit var en splatterborg,
hvor man beskød hinanden med splatter-
kugler i slangebøsser. – Heller ikke en bod
med psykiatrisk hjælp til stressede ledere
manglede. Her kunne man bl.a. deltage i en
konkurrence, hvor man ikke kunne undgå at
vinde.

90-års-fødselsdag

Naturligvis fejrede vi også 90-års-fødselsda-
gen med flag, lagkager og fødselsdagsang.
Mikroer og minier var i dagens anledning
på opgaveløb, juniorerne udkæmpede en
drabelig flødebollekamp, spejderne var invi-
teret til stand up comedy og diskotek, og
seniorerne var på sørøvertogt.

Vejret var helt i top – dansk sommervej,
når det er bedst. En regnvejrdsdag og et par
gråvejrdsdage i starten og ellers dejligt sol-
skin med let blæst.

Lejren sluttede med et megafлот festfyr-
værkeri den sidste aften – en festlig afslut-
ning på en velgennemført lejr.

Blå Sommer 1999

Den sidste weekend i august slukkedes gadelygterne i Horsens, og i stedet oplystes gaderne af **bål og fakler**.

Byen var med et slag sat 500 år tilbage i tiden – til den **"mørke"** middelalder.

Middelalderfestival i Horsens

TEKST: JOHAN ALTENBURG

FOTO: KIM GUDIJKSEN

AKTIVITET: LIANE BRANDT

Trommerne bludrer, trompeterne gjalder, og i flæng hører man raslen fra riddersnes sværd.

På gader og stræder møder man alverdens godtfolk. Lasede tiggere, bedende munke, lystige musikanter, farvestrålende gøglere, skinnende riddere, prægtige herremænd, simple bønder og bedre borgere.

I dette inferno af larm, ild og ikke mindst røg, finder man KFUM-Spejderne Horsens Gruppe med markedets største bod. Her er køkken, spisepladser, salgsbod, smedje og ikke mindst et utal af børneaktiviteter.

Alt er i middelalderens tegn. Alle spejdere er klædt i farverige middelalderdragter. Maden tilberedes over åben ild. Suppe, lam, oksekød og pandekager serveres på trætal-lerkener, vin og most i lerkrus.

Spisebordene er lavet af rafters med egeplanker, naturligvis uden brug af skruer og søm. Fra smedjen lyder de taktfaste slag fra hammeren, i gang med at fremstille søm, knive og sågar en stegeaffel.

Den ene ende af vores plads er et lille marked for sig selv. Små børneboder omkring et ildsted. Her er børnenes "aktivitetscenter". Børneaktiviteterne følges tæt af publikum, og alle børn er selvfølgelig velkomne til at prøve. Vores "børnemarked"

virker som et lille fristed midt i det store marked. Alt sammen resultatet af flere års arbejde og deltagelse i tidligere festivaler.

Spejderne deltager aktivt i salg, servering og opvask. På skift optræder de som tiggere og tjener en skilling til en fest.

De er i gang hele dagen igennem, så når mørket falder på og trætheden melder sig, samles spejderne i vores boder til hygge i skæret af bålet og faklerne indtil markedet

lukker ved midnat. Det er næsten som at være på lejr.

Fakta om Europæisk Middelalderfestival i Horsens

- Den femte i rækken
- 215 boder
- 2500 aktive deltagere
- 25 optrædende grupper
- 100.000 besøgende
- 25.00 lerkrus til udskænkingsstederne
- 5000 fakler
- Horsens gruppes bod kåres til årets bod 1999.

Idé til middelalderaktivitet

Perler

Køb ler i en hobbyforretning. Enten almindelig ler eller blåler. Form perler og tegn et mønster med en pind.

Perlerne skal tørre mindst 10 minutter. Derefter brændes perlerne i en konserverdåse med savsmuld. Der må ikke være flammer, kun gløder. Perlerne brænder til savsmuldet er helt sort/brændt.

Perlerne tages op. I kan gøre dem næsten blanke, ved at gnide dem med et kaninskind.

Novembervej

- 1 Jeg kan li' en dag med dis.
Alt er gråt og koldt som is.
Selvom du måske har snue,
skal du ikke la' dig kue.
Find blot frem din lodne hue
– en novemberdag med dis.
- 2 Jeg kan li' en dag med regn.
I den store pyt på vej'n
kan man se, hvor regnen plasker.
Hør engang, hvordan den klasker
imod ruden, som den vasker
– en novemberdag med regn.
- 3 Jeg kan li' en dag med storm.
Lyden synes helt enorm.
Hør, de store træer knager,
bølgeslag mod stranden brager,
skumsprøjt står i hvide flager
– en novemberdag med storm.
- 4 Jeg kan li' en dag med frost
- rim og stille morgenfrost.
Brænderøg fra alle hytter.
Der er is på vejens pytter.
Hør, det klirrer, hvis du lytter
– en novemberdag med frost.
- 5 Jeg kan li' en dag med sne
- store flager daler ned.
Selvom vanterne bli'r våde,
bliver alle forårskåde.
Du skal blot la' smilet råde
– en novemberdag med sne.
- 6 Jeg kan li' en dag med sol
- bleg og stille vintersol.
Der er koldt og dødt derude,
men et solstrejf mod min rude
spår om vår en gang forude
– en novemberdag med sol.

MEL.: REGNVEJRS DAG I NOVEMBER,
PIA RAUG
TEKST: JENS FRYDENDAL, 1992
FOTO: MOGENS CARREBYE

"Julekraften" løjer og lys

JUL I MIDDELALDEREN

Mange af vores juleskikke daterer sig til middelalderen, mens andre rækker endnu længere tilbage til hedensk tid, og andre igen har vi hentet i Romerriget. Allerede i vikingetiden holdt man julefest. Det var en offerfest, midvinterfesten, hvor man fejrede, at nu gik det mod lysere tider.

Selve ordet jul skal da nok også tages helt bogstaveligt i betydningen, at året drejer fra den mørke mod den lyse tid.

Med kristendommens indførelse omkring år 1000 overtog vi den kirkelige fejring af Kristi fødsel, som igen havde optaget skikke fra Romerrigets fejring af solens genkomst.

Vore dages jul er altså en skøn som blanding af både kristendom og hedenskab.

Arkæolog Jesper Hjermand, Viborg, fortæller om juleskikke i middelalderen

TEKST: JESPER HJERMIND
STIK: DAHLERUP & KRAMER PETERSEN
KALKMALERIER: DET KONGELIGE
BIBLIOTEK, NSK 901 OKTAV

I hedensk tid "drak og legede man jul". Det er en af de skikke, der er ført med over i den kristne middelalder og som lever i bedste velgående den dag i dag.

Tænk blot på den danske julefrokost med juleøl, snaps og god mad. Julemaden var der også dengang tænkt på. 1 november

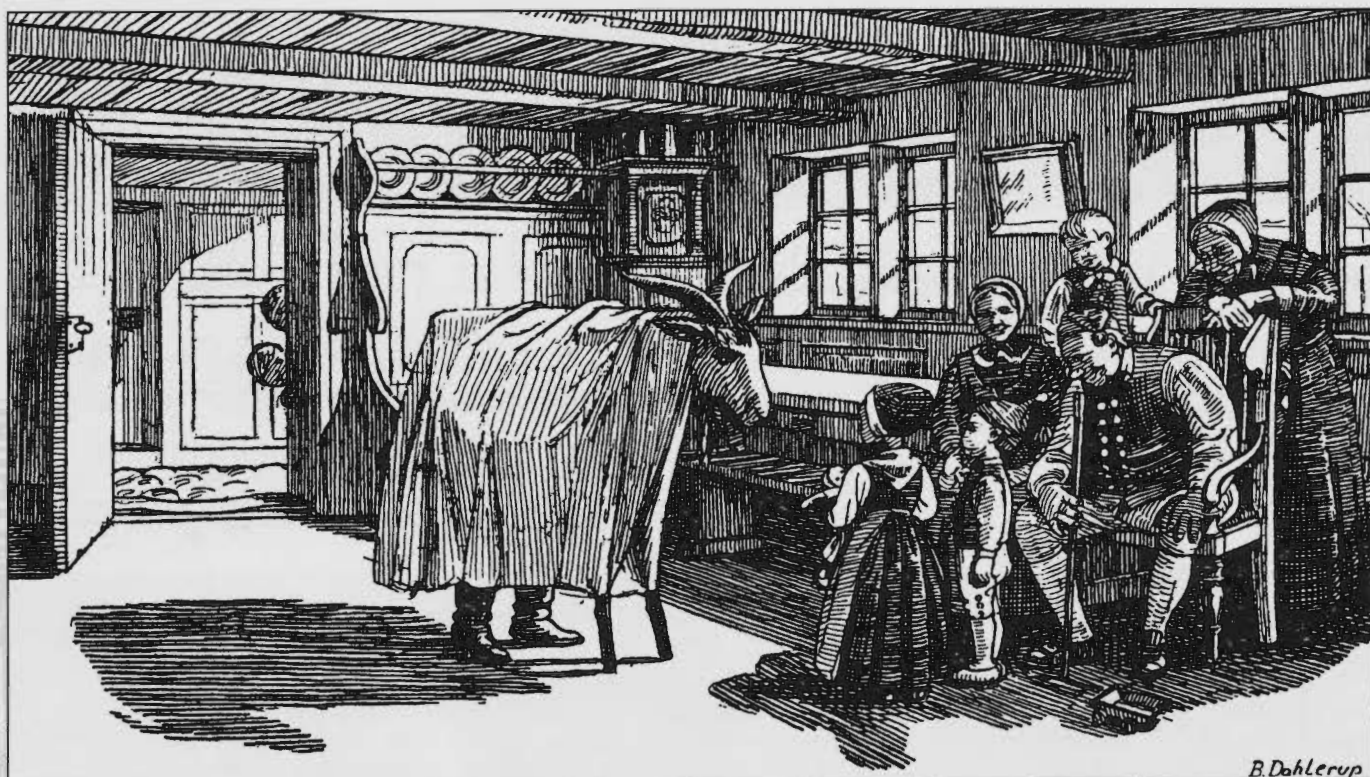
slagtede man julegrisen, som man gennem året havde gået og forkælet med godbidder.

Selvom man var kristne, var der stadig meget gammel overtro, levn fra den hedenske tid. Brødet f.eks. tillagde man i julen helt specielle egenskaber. I en prædiken fra 1515 fortælles, at mange gør trolddom "med de krummer og smuler af brød, som de gemmer juleaften". Man troede, at der var en speciel kraft juleaften, så man lagde krummer af julebrødet på bordet, for at det julenat kunne opsuge "julekraften".

Når man så senere på året skulle så eller pløje, spredte man krummerne ud, så kraften ville få kornet til at gro ekstra godt.

Om det store julebrød fortælles i 1555: "Der findes også en slags brød som er rundt, tykt og langt som et 5 års barn. Under de dage, da Kristi fødsel fejres, uddelles det overalt endda til helt ukendte folk, sammen med kærlighedsbevisninger, som er værdige for sådan en højtid."

Peberkager og julebryg

Der bagtes også søde julekager, nogle med honning og peber, som må have smagt noget i retning af nutidens peberkager.

Til al den gode julemad drak man det bedste og stærkeste bryg, man kunne lave, helt forskelligt fra det tynde øl, både voksne og børn drak i litervis til hverdag. Ja, øllet var så godt, at man i stedet for at fejre jul oftere benyttede vendingen "at drikke jul". Dyrene blev der selvfølgelig også tænkt på. Langt hovedparten af danskerne levede i middelalderen som bønder, så i juletiden sørgede de for lidt ekstra godt, f.eks. en nævefuld korn og frisk strøelse til grise, køer og heste.

Juleløjer

Lege var der mange af, og man yndede at klæde sig ud med masker og dyreskind som hest, bjørn og gedebuk (vi kender jo stadig julebukken) og springe rundt, danse og lave løjer.

Det var ikke kun inde i husene, når man holdt julestuer, at de udklædte tumlede omkring. Efter godt med juleøl trak man ud på gader og veje, hujede og skreg og søgte at forskrække naboerne, og hvem der ellers kom forbi. Tit udviklede disse optog sig meget voldsomt og kunne føre til slagsmål og drab.

Det faldt ikke helt i tråd med den kristne julehøjtid, så i kirkelovene slog man fast, at mellem 25. december og 6. januar, den såkaldte julehelg, skulle der herske ro og orden. Overtrådte man loven, vankede der hårde straffe.

De Hellige Tre Konger

Der var også andre, der drog gennem byerne, men det gik mere stille for sig og var helt i tråd med kirkens lære.

Peblinge, elever fra latinskolen, drog rundt med en stor papirstjerne med lys i. Tre af peblingene var udklædt som de Hellige Tre Konger og de øvrige som deres følge. For penge stoppede de op og sang foran dørene.

Nogle steder i Danmark kunne man se disse optog for blot 100 år siden.

Lysenes fest

I dag forbinder vi i høj grad juletiden med levende lys. Det gjorde man også i middelalderen. Det betød meget at have mange lys i hjemmene.

Hvis det også skulle blive jul hos de fattige, var de nødt til at tigge både lys og mad

og drikke hos de rige. De fattige med deres tiggerpose var derfor også at finde i middelalderens brogede bybillede i juletiden.

Julen var også en tid, hvor man særligt skulle passe på gengangere og vætter*).

Man skelnede mellem to grupper af gengærd: Der var dem, som havde fået en naturlig død, og som passede på gården og de mennesker, der boede dér. Og der var dem, som døde tidligt eller fik en voldsom død, og nu drog hærgende omkring.

Kirken i middelalderen forstod at drage nytte af folks overtro, så de opfordrede de levende til at lindre gengangernes pinsler ved at give penge og gaver til kirker og klostre, så der kunne læses bønner for dem.

*) overnaturlige væsener

En engelsk julesang

For mange år siden blev jeg forelsket – ikke i en pige, men i nogle gamle engelske julesange: **Christmas Carols**.

på dansk

TEKST: BISKOP JOHANNES JOHANSEN
NOTETEGNING: PER CHRISTIANSEN

"Carol" kommer af det latinske "corula", det betyder "fløjtespiller". Hermed antydes, at sangene er lette, lyse for ikke at sige lystige – en slags danseviser.

De blev i længst forsvundne tider sunget op mod jul af de engelske latinskoleelever (på dansk kaldtes de "peblinge"), gerne forklædt ligesom til fastelavn hos os. De samlede penge ind til livets ophold.

Melodierne er meget nemme og iørefaldende. De faldt ikke alene ind i mit øre, men helt ind i mit hjerte. Teksterne fortæller om og om igen det gamle julebudskab. Nogle af sangene er meget gamle; de stammer helt fra middelalderens mysteriespil.

I England er "The Oxford Book of Carols" udkommet i langt over 30 oplag. Den store engelske komponist Benjamin Britten har komponeret "A Ceremony of Carols", hvor han anvender de gamle tekster og toner i en mesterlig nybearbejdelse.

Herhjemme er der en del kirker, hvor man i adventstiden holder de såkaldte "Ni læsninger". Her læses profetierne fra Det Gamle Testamente, og indimellem synger man netop Christmas Carols.

Selv om det her i landet er på mode at synge engelsk fremfor dansk, så syntes jeg, det ville være godt, om vi kunne synge disse dejlige sange på dansk. I mange år syslede jeg med oversættelse. Det var hundesvært! Man kan nemlig ikke oversætte ord for ord, vers for vers – uden at det kommer til at lyde malabarisk. Med andre ord, man er nødt til at **gendigte**.

Hvis I sammenligner den danske tekst her med den originale engelske, kan I se, at det ikke er en regulær oversættelse, men en fri gendigtning, endda med et ekstra vers!

Den følgende Christmas Carol og 22 andre sange stammer fra bogen "Den første Jul", som i 1984 udkom på Edition Egtved. Bogen er desværre udsolgt, men kan muligvis fås på biblioteket.

Once in royal David's city

Mel.: H.J. Gauntlett

- 1 Once in royal David's city
stood a lowly cattle shed
where a mother laid her baby
in a manger for his bed.
Mary was that mother mild,
Jesus Christ her little child.
- 2 He came down to earth from heaven
who is God and Lord of all,
and his shelter was a stable,
and his cradle was a stall;
with the poor and mean and lowly
lived on earth our Saviour holy.
- 3 And through all his wondrous childhood
he would honour and obey,
love and watch the lowly maiden,
in whose gentle arms he lay;
christian children all must be
mild, obedient, good as he.
- 4 For he is our childhood's pattern,
day be day like us he grew,
he was little, weak and helpless,
tears and smiles like us he knew;
and he feelth for our sadness,
and he shareth in our gladness.
- 5 And our eyes at last shall see him
through his own redeeming love,
for that child so dear and gentle
is our Lord in heaven above;
and he leads his children on
to the place where he is gone.
- 6 Not in that poor lowly stable,
with the oxen standing by,
we shall see him; but in heaven
set at God's right hand on high;
where like stars his children crowned
all in white shall wait around.

Tekst: Cecil Frances Alexandra, o. 1840

Til en lille stald på marken

Mel.: H.J. Gauntlett

- 1 Til en lille stald på marken
ved kong Davids egen by
kom Maria for at føde
ham, der føder os på ny.
Jesus hed Marias dreng.
Krybben blev hans første seng.
- 2 Østens konger kom med gaver,
knæled' for den lille ned:
guld og røgelse og myrra,
fjerne rigers herlighed.
Jesus blev al verdens skat,
stjernen tændt i østens nat.
- 3 Han, som styrer himlens stjerner,
fulgte lydigt far og mor,
voksed' kun i år og visdom,
ved at tjene blev han stor.
Hvert et sted hvert øjeblik
han med Gud i hånden gik.
- 4 Himlens fugle, markens liljer,
jordens allermindste små
blev Guds store underværker,
blot hans øjne faldt derpå.
Ved hans allermindste ord
blev den lille verden stor.
- 5 Hele verdens liv udspringer
af Marias jomfruskød.
Lydig mod sin Faders vilje
døde Jesus korsets død.
Dette sværd gik også ind
i Marias sjæl og sind.
- 6 Og fordi han dybt sig bøjed',
dybere end nogen véd,
navnet over alle navne
gav Gud ham i herlighed.
Dette navn al jordens små
beder i og nynner på.
- 7 Derfor knæl for ham, I konger,
syng for ham, hvert børnekor,
spil, I fløjter og trompeter,
juleroser, spring i flor,
duft og lys og syng og spil,
li'så længe I er til!

Tekst: Johannes Johansen

JULEGLØGG

for børn

Juletid er hyggetid - og familien samles om æbleskiver og julegløgg. Her er en opskrift til 5 - 6 lækkerløstige børn.

5 dl solbær- eller hylde-saft

5 dl æblemost

1 krydderipose

50 g smuttede mandler

75 g rosiner

TEKST OG IDÉ: BIRTE NØRGAARD NIELSEN
ILLUSTRATION: JØRGEN HEDEGAARD

JULEGLØGG

Du skal bruge:

5 dl solbær- eller hylde-saft
5 dl æblemost
1 krydderipose
75 g rosiner
50 g smuttede mandler

Sådan gør du:

Kom saft og æblemost i en gryde sammen med rosiner og krydderier. Bring det langsomt i kog. Tag gryden af varmen og lad det stå og trække lidt. Skær mandlerne over på langs og kom dem i gryden. Tag krydderiposen op. Servér i høje glas med hank.

KRYDDERIPOSE

Det er en god idé at lave en masse krydderiposer på en gang. Så er de lige ved hånden, når I skal bruge dem, og de er selvfølgelig også gode til de voksnes gløgg.

Det er meget nemmere at tage en pose op af den varme gløgg end at stå og fiske efter løse krydderier.

Du skal bruge:

Hel kanel
Hel kardemomme
Hele nelliker
Lange theposer
Hvidt bomuldsgarn

Sådan gør du:

Kom 5 stk. nelliker, 5 stk. kardemomme og ca. 5 cm kanel brækket i små stykker, i en thepose. Bind sammen med bomuldsgarn.

Opbevar dem i et glas eller i en sød jule-dåse. Det er også en god advents- eller julegave.

Nisser – kender du dem?

Folk har alle dage troet, at der var "nisser" til, og at der i det skjulte boede hekse, trolde, mosekoner og andet underjordisk godtfolk. Der, hvor menneskene boede, var der også "nisser". Det var godt at holde sig gode venner med dem, ja det var endda farligt at lade være.

TEKST: ARNE ILLEBORG OG
BIRTE NØRGAARD NIELSEN (QUIZ)
TEGNINGER: JØRGEN HEDEGAARD

Her kan du læse om nogle af de kendteste nisser, og hvor det er mest sandsynligt, at de opholder sig.

Gårdboen kan du stadig finde i gamle bindingsværksgårde, hvor menneskene har holdt de gamle traditioner i hævd. Han og hans forfader, Tomtekarlen, føler sig allerbedst tilpas i de områder i Norge og Sverige, hvor gårdene ligger oppe i skovene og er bygget af gamle, gamle tømmerstokke.

Staldnissen er gårdbuens direkte efterkommer og den almindeligste blandt nisser. Han er også den højeste: 40–70 cm. Udover den røde hue er hans tøj gråt. Han bruger selvfølgelig træsko. Staldnissen hjælper bonden med det daglige arbejde og er som

regel en flink og venlig skabning, der er god ved dyrene. Men behandler husbond ham dårligt, driller nissen dyrene, så de bliver urolige, og køerne ikke giver mælk osv. Staldnissen bliver undertiden kaldt hø-nisse, når han træffes på loftet over stalden.

Skovnissen har et ret direkte slægtskab med urnissen. Skovnissen har almindelig nissehøjde, 15–40 cm. Han er mester i at overleve i naturen, når menneskene flytter eller uddør i området.

Skovnisser kan meget bedre end staldnisserne forstå og tale dyrenes sprog. Har du læst bogen eller set filmen om Ronja Røverdatter, kender du småfolket i skoven. Det er de svenske skovnisser.

Husnissen er en af smånisserne. Og en af de vigtigste, for står man sig ikke godt med husnisserne, ramler alverdens ulykker ned over menneskene. Mange af de mennesker, der mener at høre spøgelse, bliver i virkeligheden drillet af husnissen, fordi de ikke har behandlet den ordentligt.

Det værste, man kan gøre ved sin hus-

nisse, er at glemme at sætte julegrøden op til ham juleaften. Husk at komme en stor klat smør i. – Rigtig lurmærket bondesmør!

Julenissen. Er den kendeste af alle nisser, men anses for at være lidt af en opløben særling i nissekredse.

I virkeligheden er han en forvokset staldnisse, som kan blive helt op til 170 cm høj. Han kom først ind i nissefamilien i år 1580, da Christian den Fjerde var tre år gammel.

Der findes også skibsnisser, kirkenisser, sætternisser, tømmernisser og ... kender du flere?

Nissequiz Prøv sammen i familien at løse nissequiz'en.

1. Første gang, vi hører om "nisser" var på Island i Olav Trygvessons saga ca. år 1000. De boede i sten og hjalp bønderne. Hvad hed de?

- A: Gråbo
- B: Årmand
- C: Årbo

2. I Danmark hører vi først om "nisser" i 1500-tallet. Her boede de på gården og hjalp gårdmanden med at holde orden og med at passe dyrene. Hvad blev de kaldt?

- A: Husvogter
- B: Staldtroll
- C: Gårdbø

3. Nissens opgave var at hjælpe til. Hvilke af gårdens dyr kunne den bedst lide?

- A: Hesten
- B: Koen
- C: Katten

4. Et af gårdens dyr var nissen ikke så gode venner med. Nissen drillede dyret og det snappede efter den. Hvilket dyr var det?

- A: Hunden
- B: Gåsen
- C: Anden

5. Hvis man spurgte folk i 1700-tallet, hvordan en nisse så ud i tøjet, ville de have svaret, at nissen lignede dem. Hvordan så tøjet ud?

- A: Skintøj og brun hue
- B: Gråt tøj og rød hue
- C: Brun tøj og grøn hue

6. Nissen blev kaldt forskellige navne i de nordiske lande. Hvad hed den i Sverige?

- A: Tomte
- B: Nissan
- C: Lillensen

7. De første kendte julenisser blev klippet i papir til en julefest for danske kunstnere i Rom. Det var i året?

- A: 1798
- B: 1813
- C: 1836

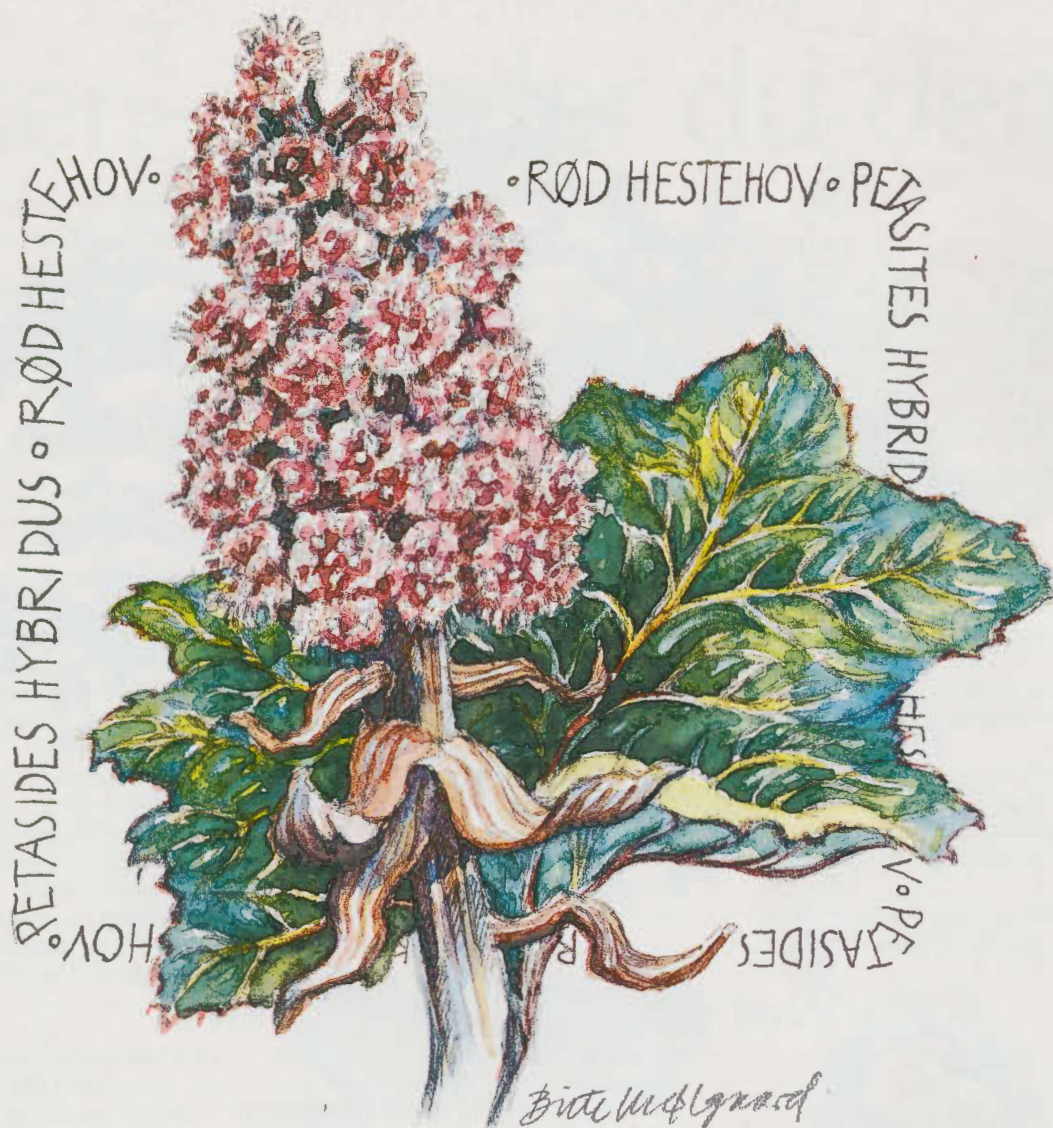
8. Oprindeligt var nissen en gammel mand og ungkarl. I folketraditionen var der ingen kvindelige nisser. I en samling ringgæder optræder der for første gang et billede af en nissekone. Det er i år?

- A: 1758
- B: 1858
- C: 1918

9. Vor tids julemand er opkaldt efter en katolsk helgen. Han var børnenes ven og beskytter - og også søfalkenes skytshelgen. Hvad hed han?

- A: Sankt Nikolaus
- B: Santa Natala
- C: Sankt Noël

Henrik Harpestreng var Danmarks berømteste læge i middelalderen. Han var livlæge for den konge, som hed Erik Plovpenning, og han har skrevet den ældste danske lægebog, man kender. I den skriver han om de lægeplanter, man dyrkede i Danmark omkring år 1200.

Det er bl.a. fra hans bog, vi har en masse viden om planterne i middelalderen.

Om **merian** kan man f.eks. læse, at "den driver djævelen på flugt, gør sindet lyst og giver godt humør, lyst til arbejde og tilfredshed i hjertet". Se, sådan en plante var jo ikke så tosset at have i sin have, hvis man mistede sit gode humør. Dertil kom, at det også var en trolddomsurt, som kunne bruges som "værn mod onde øjne".

En **hjärtensfryd** var heller ikke til at undvære. Den hjalp på så forskellige lidelser som urolige hjerter, lændeværk, skab, ringorm, giftige bid – og gråt hår.

Led man af ulykkelig kærlighed, skulle man have fat i **salvien**, som var et fortrinligt elskovsmiddel, og – hvis man var en heks – kunne den anvendes, når man ville åbne låsede døre, eller hvis man ville udtørre et vandhul. – Man kunne da altid lade det komme an på en præve.

I middelalderen blev folk tit såret i krig eller slagsmål. Og hvad kunne man så gøre for disse sårede krigere? Finde en **hvid røllike**. Om den er der skrevet, at "den tjener til sår og skader at læge, når man udi slagsmål blive hugne eller af kniv skårne".

Det fortælles også, at en mand var så uheldig at få næsen hugget af, men så satte hans venner stykket på igen og lagde røllike på, som var stødt udi rød vin, og "blodet blev straks stillet, skaden lægt, og der blev ikke ret stort ar deraf at se".

Planten har tilnavnet "soldaterurt". I gamle dage var den nemlig en vigtig del af soldaternes udrustning. Soldaterne brugte den udvendig til sårbehandling og indvendig mod diarré. Måske en idé til nødhjælpsskassen, når vi skal på spejdetur.

Den **røde hestehov's** store blade blev brugt som omslag på betændte sår og bylder. En nyttig plante for borgfruerne at have ved hånden, når ridderne vendte hjem fra slag.

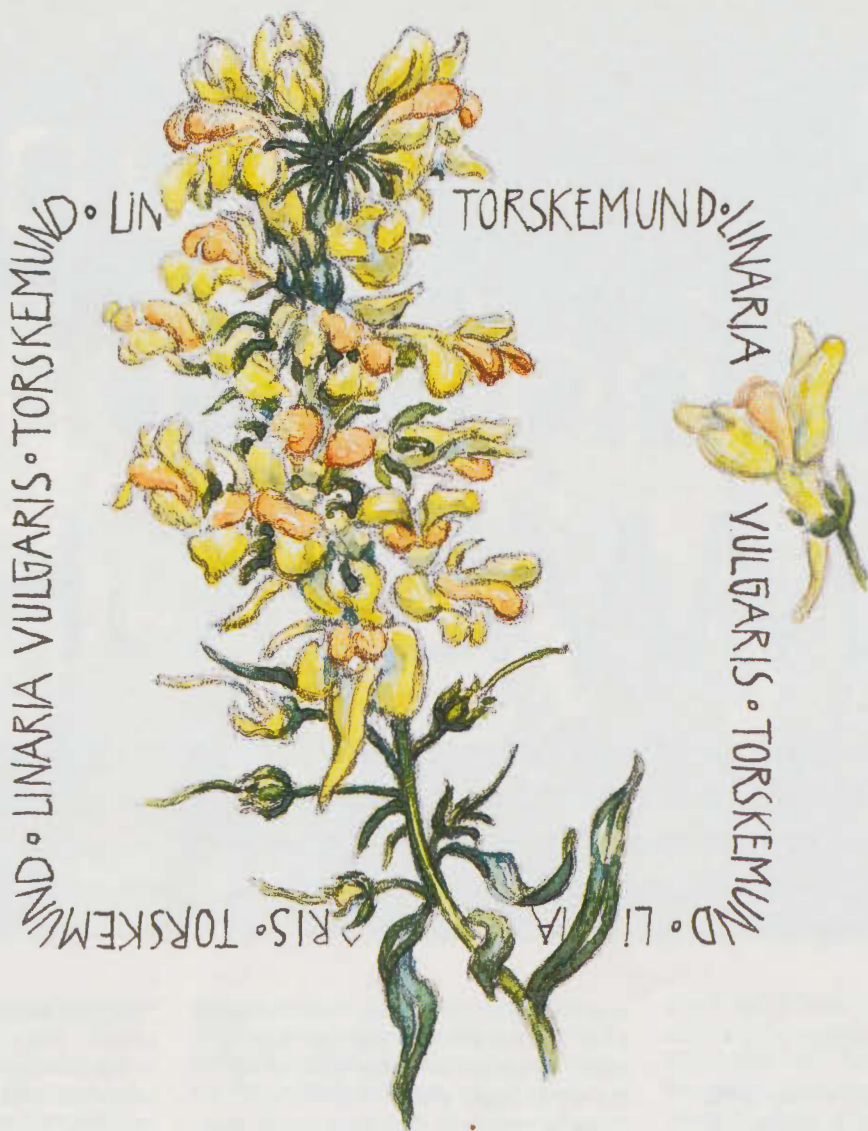
Det er måske derfor, at den voksede ved voldgravene omkring mange af vore gamle borge og klostre. Den viste sig også at være virksom mod pestår og er sikkert blevet indført til Danmark under "den sorte død", som hærgede Europa i 1300-tallet.

Bynker er der mange historier om. De beskyttede bl.a. mod mus, møl og søuhyrer. Også fødende kvinder lod sig behandle med planten. Bynken blev anbragt på den fødendes mave for at lette fødslen. Men den skulle endelig fjernes igen straks efter fødslen, ellers ville indvoldene ryge med ud.

Drukkenbolte, som havde fået for meget at drikke, skulle morgenen efter drukturen lave sig en morgenbitter af bynke, så de igen kunne blive glade og få lyst til mad.

Hvis en patient var sindssyg, mente man, at den pågældende var "besat af djævelen", og det kunne man også gardere sig imod. Den hellige Hildegard omtaler bregnen **mangeløv** og skriver, at den har så stor en kraft, at selv djævelen flygter for den, så "hvor bregner gror, kan djævelen ingen magt få, og lynet kan ikke slå ned".

Var man så uheldig at blive ramt af sygdommen brok, skulle man anbringe 2 **birkegrene** over kors i en potte og tisse på dem. Hele herligheden skulle nu trække i 2 timer, hvorpå den ene gren blev anbragt over den syges seng, og den anden blev gravet ned under en sten nord for huset. Så var det brok kureret.

Hyld har leveret medicin til mange sygdomme gennem tiderne. Megen overtro har været knyttet til denne busk, og alle plantedele har været anvendt.

Et afkog af hyldens tørrede blomster har gennem århundreder været brugt mod febersygdomme. Havde man koldfeber, skulle man 3 torsdage i træk stille sig under en hyld og synge:

*Hyldetræ, jeg klager dig,
feberen den plager mig.
Hyldetræ, nu har du vundet,
feberen den er forsvundet.*

Så skulle man nok blive rask. Men ellers er det mest barken, som har været brugt. F.eks. mod spolorm. Hvis man skrællede barken nedefra og opetter, så kom ormen ud af munden, og hvis man skrællede barken oppefra og nedefter, så kom ormen bagud. – Man kunne selv vælge.

Også tandpinde kunne kureres med hyld, nemlig ved at skære en splint af busken, og bruge den til at stikke hul på tandkødet. Derefter skulle splinten anbringes på sin oprindelige plads i busken. På den måde blev smerterne overført til hyldebusken.

Pilgrimme, som valfartede til de hellige steder, kunne indimellem få meget ømme fødder. Det var der også råd for. Man plukkede blade fra **Rødel** og lagde dem i skoene. Var man så heldig at få mulighed for at plukke bladene med dug på, så kunne man lægge dem i sin seng for at undgå lopper.

Dengang som nu betød det meget, at man så godt ud og duftede dejligt og havde succes hos det modsatte køn. Her måtte man også have planterne til hjælp.

Basilikum blev brugt til badevand og parfume.

Fennikel blev brugt til badesalt, og en ekstrakt af roden var et fortræffeligt slankemiddel. Frøene kunne tygges mod dårligt ånde.

Af **fyr** fremstillede man en særdeles velduftende fed badeolie.

Lavendel blev til fin parfume og badesalt.

Stokrosefrø kunne give kvinder deres dejlighed igen efter solskoldning.

Torskemund kunne fjerne fregner, og både **tropæolum** (landløber), **perikon** og **baldrian** var virksomme som foryngelsesmidler og elskovsmidler. Den sidste skulle man nu være lidt forsigtig med, for den kunne også virke som sovemiddel, og så var det hele jo bare ødelagt.

Bestemte man sig for den sidste udvej: At sende bud efter lægen, så kunne man godt belave sig på at få ordineret både brækmidler og afføringsmidler, som virkede særdeles effektivt. Desuden blev man åreladet og fik påsat igler, så det syge blod rigtigt kunne komme ud af kroppen. – Sådan !!! – Dertil skulle den syge anbringes i et værelse, hvor røgen fra brændt **enebær** hang tæt og tungt i luften.

Der skulle virkelig et godt helbred til at være syg i middelalderen, men mange overlevede – trods alt – i hvert fald i nogle år.

Har du lyst til at læse mere om gamle lægeplanter, kan jeg varmt anbefale bogen "Lægeplanter og trolddomsurter" fra Politikens Forlag. Det er fra denne bog og fra besøg i adskillige gamle klosterhaver rundt omkring i Danmark, jeg har hentet inspiration til ovenstående artikel.

Kan du holde på en

HEMMELIGHED

Langt ude i skoven står der et meget gammelt **egetræ**. Når man ser på træet på den tid, hvor det er ved at være mørkt, kan det godt se lidt uhyggeligt ud.

Nogle gange kan det ligne bjørne, der kommer løbende imod en, andre gange kan det ligne hekse, der danser rundt om en gryde. Men allermest ligner det en stor uhyggelig trolde, og derfor kalder man det **TROLDETRÆET**.

TEKST: VIBEKE LIND

TEGNINGER: VICTORIA LIND

Der er også et trolde træ. Der bor nemlig trolde i det, men trolde er meget små. Faktisk er de bittesmå og meget søde, slet ikke uhyggelige. Prøv at stikke dine hænder ned i lommen, måske finder du noget lommeuld. Sådan omtrent på størrelse med din lommeuld, eller med det yderste af din lillefinger, er den mindste af de trolde, som bor i trolde træet, så du kan godt se, at trolde er meget små.

Den ældste trolde i trolde træet er over 100 år gammel, det er Gråtrolde. Den yngste trolde er bare 6 år, hun bliver kaldt Lilletrolde. Lilletrolde keder sig aldrig, for der er masser af trolde at lege med, der er Strittrolde og Gumletrolde, Krøletrolde og Snøfetrolde, Rodetrolde og mange andre.

Travlhed i trolde træet

Lige for tiden er der travlhed i trolde træet, for det er snart Gråtrolde's fødselsdag, og der vil komme trolde fra andre egetræer på besøg. Nogle af de voksne trolde er begyndt at hviske – og det er ellers ikke normalt for trolde – og når Gråtrolde kommer, bliver der helt stille. Det er lidt underligt, synes Lilletrolde, for de voksne siger sommetider til hende: "Tal lidt højere, vi kan ikke høre, hvad du siger," og nu går de selv og hvisker, så hun slet ikke kan høre, hvad de siger til hinanden.

Lilletrolde er meget nysgerrig, så hun går hen til Strittrolde og spørger, hvorfor alle de voksne trolde hvisker. Strittrolde kikker sig

omkring, og så spørger han: "Kan du holde på en hemmelighed?" "Sagtens," siger Lilletrolde og rækker sine arme frem, for nu skal der jo holdes på en hemmelighed.

"Hvorfor rækker du dine arme frem?" spørger Strittrolde. "Jamen du sagde jo, at jeg skal holde på en hemmelighed!" Strittrolde ryster på hovedet, hvordan skal han nu forklare Lilletrolde det der med hemmeligheder?

"Ser du Lilletrolde," begynder han, "den her hemmelighed, jeg vil fortælle dig, den er usynlig, og du må ikke sige den til nogen, kan du forstå det? Det er ikke en hemmelighed, du kan holde i dine arme, men det er en, som du skal holde inde i dit hovede." Lilletrolde nikker og er meget spændt på, hvordan den usynlige hemmelighed er, og hvordan hun skal holde den inde i sit hovede. "Jo se," hvisker Strittrolde. "Gråtrolde har snart fødselsdag, og alle de voksne trolde er ved at lave en fødselsdagsgave til ham. Det bliver gaven over alle gaver!"

Gaven over alle gaver, det må da være et tårn – "Er det et tårn?" spørger Lilletrolde. "Nej, det er ikke et tårn, men det er noget, som kan gå op og ned, kan du gætte, hvad det er, Lilletrolde?" spørger Strittrolde. Nej, det er svært for Lilletrolde. En ting, der kan gå op og ned – "Er det en kæmpebold, der hopper op, når man kaster den ned på jorden?" Strittrolde ryster på hovedet. Når det ikke er en bold, hvad kan det så være?

Lilletrolde tænker, så det knager, i mindst et sekund, nej hun må give op. – "Jeg gætter det aldrig, Strittrolde, du bliver nødt til at fortælle mig det."

"De voksne trolde er ved at bygge en elevator!" – "En hvad for en, en elevator, hvad er det for noget?" Altså, for en masse mærkelige ord, man skal lære, e-le-va-tor, tænker Lilletrolde, det lyder som noget, der ikke kan spises, men det lyder heller ikke kedeligt, for det er jo en hemmelighed.

Så må Strittrolde prøve at forklare Lilletrolde, hvad en elevator er, og at de voksne trolde bygger den, fordi Gråtrolde har et meget stort ønske til sin fødselsdag: At komme op i trætoppen og nyde udsigten over skoven og se solen gå ned. Gråtrolde's ben er lidt stive i det, og han har

ikke været oppe i toppen af træet i mange år, det er han lidt ked af.

Ja, det er rigtigt, det er så flot, når man kommer helt op i træets top og ser ud over skoven, men Lilletrolld har kun set solen gå ned een gang, det er fordi, hun skal så tidligt i seng. Lilletrolld kan godt forstå, at Gråtrollden ikke mere kan komme op til toppen af træet, for der er så højt op, så selv Lilletrolld bliver forpustet af at kravle helt derop.

Hvordan skal Lilletrolld dog holde sin usynlige elevator-hemmelighed inde i sit hovede? Skal hun nu lige indtil Gråtrolldens fødselsdag gå og holde sig på hovedet, så hemmeligheden ikke slipper ud?

Alle de voksne trolde har meget travlt. Nogle er i gang med at bygge elevatoren, andre er ved at rydde op og gøre træet fint, og de skal også nå at bage frøkager og flagemuskager og at blande den prikkede saftvand. Der er så mange forberedelser til en stor fødselsdagsfest.

Men ingen af troldebørnene får lov at se elevatoren, for de voksne er bange for, at de vil fortælle hemmeligheden til Gråtrollden, og det skal jo være en overraskelse.

Men hvad er nu det med Lilletrolld? – De voksne trolde bliver helt bekymrede for hende midt i travlheden, for hun er begyndt at gå rundt med sine hænder på hovedet – det ser ud, som om hun har tandpine, eller er det mon ørerne, det er galt med, håret kan man jo ikke have ondt i. Når de spørger hende, om hun har ondt, ryster hun på hovedet og siger, at hun holder på noget meget hemmeligt. Så vil de have hende til

at åbne munden, så de kan se, om hun gemmer noget der – men der er ingenting at se. Hemmeligheden er jo også usynlig, det har Strittrolld selv sagt.

Fødselsdagen

Endelig kom dagen, hvor der skulle holdes fødselsdagsfest. Gæsterne kom myldrende, og troldeorkestret spillede fødselsdagssangen, mens alle troldene sang så højt, de bare kunne, og Gråtrollden var så glad og meget spændt på, hvad han fik i fødselsdagsgave.

En af de voksne trolde gik hen til Gråtrollden og sagde: "Kære Gråtrolld, vi har gået og holdt på en hemmelighed i meget lang tid, men nu må du gerne se den hemmelige gave, vi har lavet til dig." Så bandt de et tørklæde for øjnene af Gråtrolld, så han ikke kunne se noget – og de havde da ellers lige lovet ham, at han nu skulle se hemmeligheden – men de førte Gråtrollden hen til midten af en af de store grene i træet, og her tog de tørklædet væk fra hans øjne. "Nej, hvad er dog det – en stol og to stykker tov. Er det min fødselsdagsgave? Tak skal I have allesammen!"

Er det der en elevator? tænkte Lilletrolld. Stole kan da ikke gå op og ned, nej nu har de snydt Gråtrolld, eller også har Strittrolld fortalt den forkerte hemmelighed til mig. "Sæt dig på stolen Gråtrolld, så skal du se, hvad der sker!" Gråtrolld satte sig på stolen, og alle de stærke trolde gav sig til at trække i tovene. Pludselig begyndte stolen med Gråtrolld at stige til vejrs, og Gråtrolld blev klar over, at han nu var på vej op mod

træets top. Det var jo netop det, han havde ønsket sig allermost. Det var det bedste, de kunne give ham. Gråtrolld kom med et kæmpe glædeshyl, da han nåede toppen af træet.

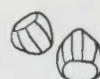
Lilletrolld gik hen til Strittrolld for at spørge, om hun behøvede at holde på hemmeligheden længere. "Nej nej," Strittrolld havde næsten ikke tid til at svare, for han skulle jo følge med i alt, hvad der skete, "nej nu er det jo ingen hemmelighed mere."

"Godt," sagde Lilletrolld og tog hænderne væk fra hovedet, "jeg er også træt af at gå og holde på den hemmelighed!" – "Nå, Lilletrolld," sagde hendes mor, "det er da godt, du ikke har ondt i ørerne mere." – "Jeg har da ikke haft ondt i ørerne, Mor, jeg har bare holdt på en hemmelighed!"

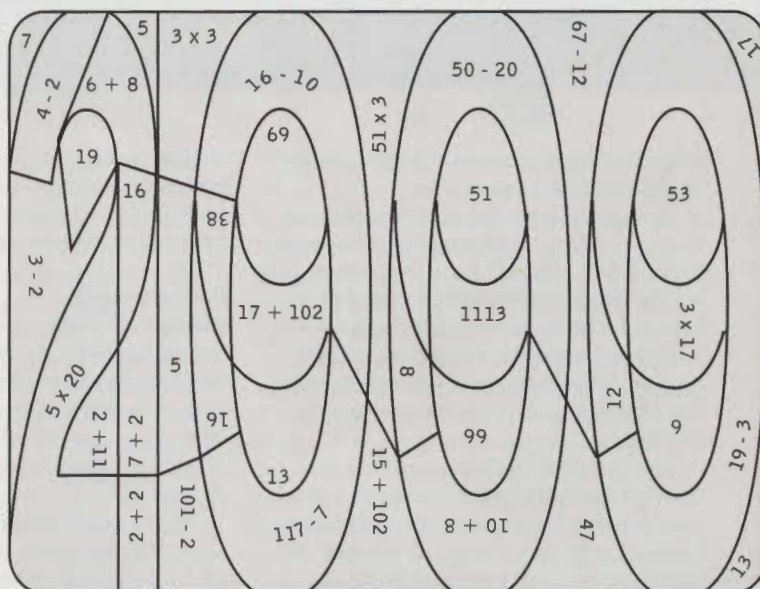
Gråtrollden havde slet ikke tid til at komme ned til festen, for han var så glad for igen at sidde i toppen af træet og nyde udsigten. Lilletrolld var også glad, for hun havde lært at holde på en hemmelighed og set, hvad en elevator er for en fidus, og i morgen skulle de allesammen efter tur prøve fødselsdagsgaven.

Men hvis Lilletrolld en anden gang bliver bedt om at holde på en hemmelighed, så skal det være en, man kan have i lommen!

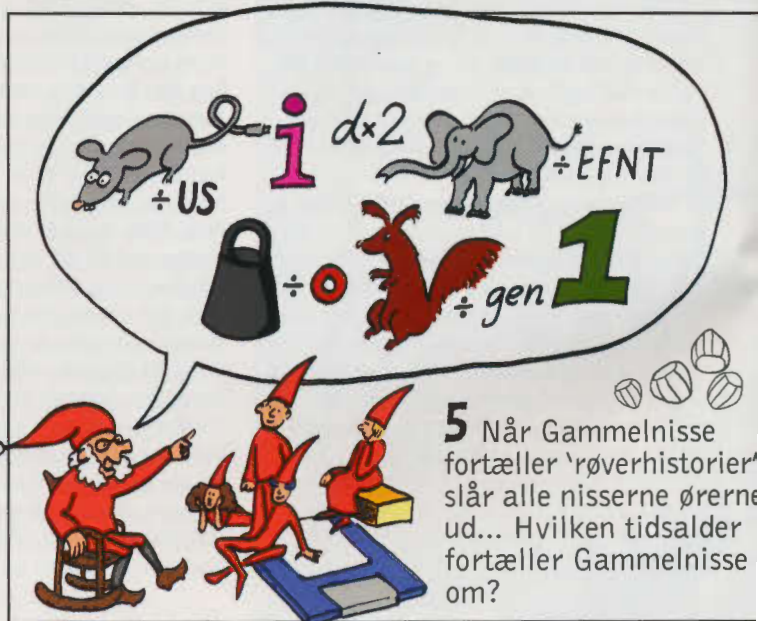
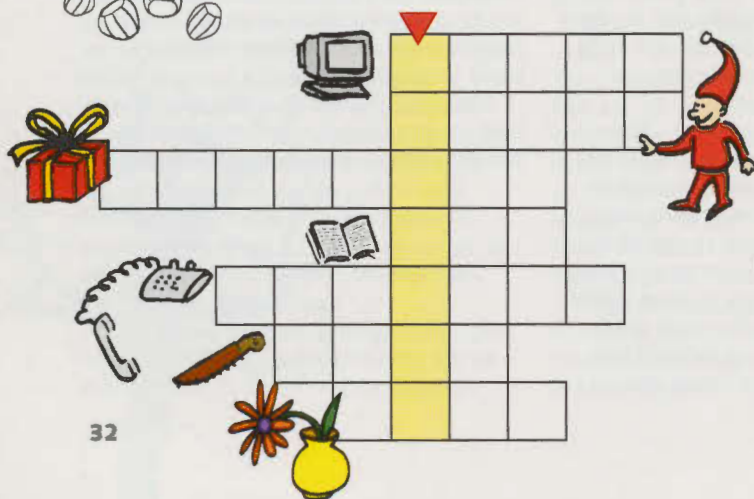
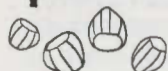
Nøddekne@kkeren

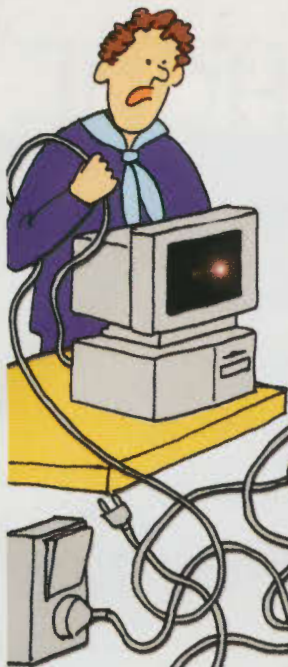
2 Nogen har fjernet al farver fra computerskærmen... Hjælp Tekno-nissen med at få farven tilbage. Mal alle LIGE tal røde og ma ULIGE tal blå – og se hvad der står på skærmen...

4 Find kodeordet...

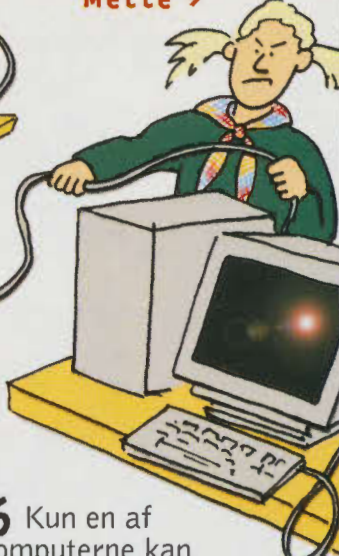
Lars ↓

← Lone

Mette →

6 Kun en af computerne kan tændes... Er det Lars', Lones eller Mettes?

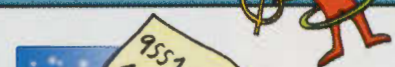
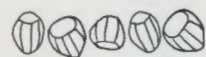

7 Gammelnisse har krypteret sine middelalderopskrifter i morse. Hvilke tre planter indgår i suppen?

--/..../..../
--/..|....|----/
-/-/||

--/..../-/-/||

-/-/---/-/-/---/

10 Kan du hjælpe nissen med at oversætte denne besked!?

11 Nisserne har lagt en besked til spejderne. Hvad står der?

: -) | > - c | * < : -) |
: - D | (: | > - c | : -))) |
: -) || 8 -) | : • | > - c ||

* < : -) | : -) ||

> : - c | 8 -) | : • | > - c ||

: | 8 -) | (: ||

: - D | : 0 | > - c | (: -) ||

12 Spejderne har lavet et computerspil.

Nissen skal i sin båd sejle en høne, en skål med korn og en kat over åen.

Nissen må kun have een ting med ad gangen.

Hvis hønen bliver ladet alene tilbage med katten, så vil katten spise hønen...

Hvis kornet bliver tilbage med hønen, så vil hønen spise kornet...

Nissen skal i alt sejle 7 gange over åen for at få både høne, korn og kat sikkert over på den anden side. Find ud af i hvilken rækkefølge.

9 Kan du med tre lige streger dele bordpladen op, så der kommer eet lys i hvert felt...

Sådan deltager du i lodtrækningen om 40 præmier.

Løs opgaverne i "Nøddeknekkeren". For hvert rigtigt svar "knækker" du det antal nødder, der findes ved siden af opgaverne. Skriv dine svar ind på løsningsarket på denne side, og til sidst anfører du, hvor mange nødder du har samlet i alt.

Løsningen sender du til:

"Spejderjul"
att.: Birte Nørgaard Nielsen
Almind Østergade 15
6051 Almind

Husk at skrive tydeligt navn og adresse i afsenderfeltet!

Dine svar skal være os i hænde med posten senest mandag d. 10. januar 2000.

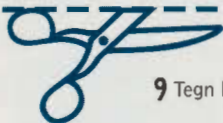
Sender du en kopi af løsningsarket, skal du klippe det lille hjørne af siden her og sende os med.

De heldige vindere får besked sidst i januar deres navne vil blive bragt i spejderbladene.

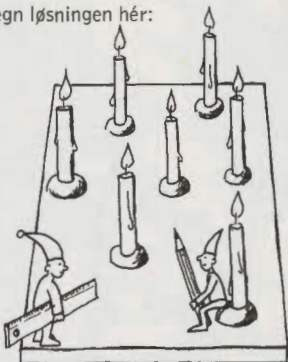
Præmier:

- 1: Tunnel Camp 3 Telt
- 2 - 4: Sovepose Sigma 300
- 5 - 24: Toilettasker Globus
- 25 - 40: Rygsæk Asivik X-18

Løsninger:

9 Tegn løsningen hér:

1 Hvad hedder landene:

2 Hvilket årstal: _____

3 Hvor kommer frimærkerne fra:

4 Kodeord: _____

5 Tidsalder: _____

6 Hvis computer er sluttet til stikkontakten:

7 Hvilke planter indgår i suppen:

8 Hvilke sange:

10 Hvad står der på sedlen:

11 Hvad skriver nisserne:

12 Skriv rækkefølgen:

13 Hvilket knob er et råbåndsknob: _____

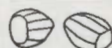
14 Hvilke nisser er ens: _____

Navn: _____

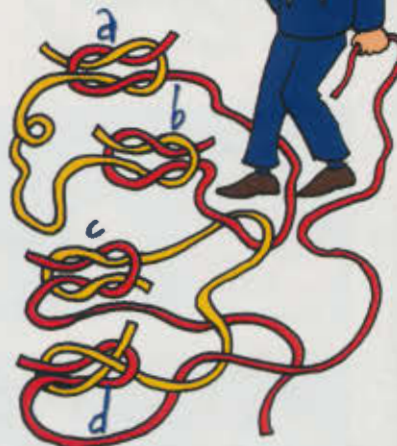
Adresse: _____

Postnummer: _____ By: _____

Antal nødder: _____

13 Hvilket af disse knob er et råbåndsknob?

14 To af nisserne er helt ens. Hvilke?

Spejderjul 1999

Chile

Pris: kr. 25,-